

Məhəmməd Füzuli

Leyli və Məcnun

(Əsərdən parçalar)

Kitabın yazılmasının səbəbi

Bir neçə zərifi-xütteyi-Rum,
Rumi ki dedin, qəziyyə məlum.
Həm elm fərinədə nüktədalar,
Həm söz rəvişində dürfəşanlar.
Bilmişlər idi ki, hüsni-göftər,
Qədrim qədərincə məndə həm var.
Mən xəstəyi etdilər nişanə,
Bir rəng ilə tiri-imtəhanə.
"Lütf eylə! – dedilər, – ey süxənsənc!
Faş eylə cəhanə bir nihan gənc!
Leyli-Məcnun əcəmdə çoxdur,
Ətrəkdə ol fəsanə yoxdur.
Təqrirə gətir bu dastanı,
Qıl tazə bu əski bustanı".
Bildim, bu qəziyyə imtəhandır,
Zira ki, bu bir bəlayi-candır,
Sevdası dirazü bəhri kütah,
Məzmunu fəğanü naləvü ah.
Bir bəzmi-müsibəti bəladır
Kim, əvvəli qəm, sonu fənadır.
Əmma necə etmək olur ikrah?
Bir vəqədir ki, düşdü naghah,
Düşdü səfərim diyari-dərdə,
Kimdir mənə yar bu səfərdə?
Hər kimdə ki vardır istitaət,
Dərdü qəmə möhnəti qənaət,
Oldur bu müsafirətdə yarım,
Zövq əhlinə yoxdur etibarım.
Əzm eyləyəlim, təəllül etmən!
Mənzil kəsəlim, təğafül etmən!
Ey bəxt, vəfasız olma sən həm!
Həmrəhlik et, bizimlə bir dəm!

Rum elinin bir neçə zərifi, Rum
deyəndə məsələ məlumdur, yəni ki, hamısı
həqiqət və zəriflik əhli, həm elmdə incəlikləri
seçənlər və həm də sözdən incisaçanlar idilər.

Bilmişdilər ki, mən qüvvəm çatan
qədər incə söz söyləyə bilərəm, mən xəstəni
imtəhan oxuna hədəf etdilər.

"Lütf eylə, dedilər: Ey söz serrafı! Bir
gizli xəzinəni də sən aç! Fars dilində Leyli-
Məcnun əfsanəsi çoxdur, türklərinə yoxdur.
Bu dastanı tərpət, bu köhnə bustanı təzələ".

Bildim ki, bu qəzanın imtəhanıdır,
canın bəlasıdır, sevdası uzun, bəhri qısadır,
məzmunu ah, nalə, fəğandır. Bir müsibət və
bela məclisidir ki, əvvəli qəm, sonu heçdir.

Amma necə imtina edim.
Gözlənilmədən başıma gələn işdir.

Səfərim dərd çölünə düşüb, mənə bu
yolda kim dost olacaq?

Kimin ki dərd-qəm və möhnət dözüümü
var, bu yolda mənim dostum olur. Keyf əhlinə
etibarım yoxdur..

Yuxuya qalmayaq, yola düşək! Mənzil
kəsək, vaxt itirməyək. Ey bəxt sən də vəfasız
olma, bizimlə bir müddət yoldaşlıq et!

Kimin ki, dərd-qəm və möhnət dözüümü
var, bu yolda mənim dostum olur. Keyf əhlinə
etibarım yoxdur.

Yuxuya qalmayaq, yola düşək! Mənzil
kəsək, vaxt itirməyək. Ey bəxt sən də vəfasız
olma, bizimlə bir müddət yoldaşlıq et!

Məcnunun anadan olması və uşaqlığı

Dehqani-hədiqeyi-hekayət,
Sərrafi-cəvahir-i-rəvayət,
Məni çəməninə gül dikəndə,
Söz rıftəsinə gühər çəkəndə,
Qılmış bu rəvişdə nüktədanlıq,
Gülriizligü gühərfəşanlıq.
Kim: xeyli-ərəbdə bir cavanmərd,
Cəmiyyəti izzü cah ilə fərd,
Müstəcməi-cümleyi-fəzayil,
Bulmuşdu rəyasəti-qəbayil.
Əmvalı cəmi-cinsdən çox,
Əmma bu cəhanda varisi yox.
Gər qılsa onu tələf həvadis,
Şad oldular ondan ata-anə,
Yox bir xələfi ki, ola varis.
Fərzəndsiz adəmi tələfdir,
Baqi edən adəmi xələfdir.
Çox nəzrlər etdi hər məzarə,
Çox qıldı niyaz girdigarə,
Təsir qılıb fəğanü ahi,
Övn etdi inayəti-ilahi.
Bir gecə açıldı babi-rəhmət,
Buldu əsəri-dua icabət.
Bər verdi nihali-baği-məqsud,
Açıldı güli-hədiqeyi-cud.
Çün vədə irişdi, doğdu bir ay,
Xurşid rüxiylə aləmaray.
Şad oldular ondan ata-anə,
Şükranə verildi çox xəzanə.
Əlqissə, ədəmdən oldu peyda
Bir tifi-müzəkkəri müzəkka.
Xurşid kimi kəmalə qabil,
İsa kimi tifiilikdə kamil.
Ol dəm ki bu xakdanə düşdü,
Halını bilib fəğanə düşdü.
Axır günün əvvəl eyləyib yad,
Axıtdı sirişkü qıldı fəryad,
Yəni ki: "Vücut, dami-qəmdir;
Azadələrin yeri ədəmdir.
Hər kim ki əsir olur bu damə,
Səbr etsə gərək qəmi-müdamə".
Olmuşdu zəbani-hali guya
Söylərdi ki: "Ey, cəfaçı dünya!
Bildim qəmini sən ki, çoxdur,
Qəm çəkməyə bir hərif yoxdur.
Gəldim ki, olam qəmin hərfi,
Gəl təcrübə eylə mən zəifi!"

Hekayə bağçasının bağbanı rəvayət
cəvahiratının sərrafi, mənə çəməninə gül
əkəndə və söz sapına incilər düzəndə fikrini
belə incələmiş, güllər və gövhərlər saçmış.

Ərəblər içərisində bir nəfər – izzət və
şərəfdə tək və bütün fəzilətləri özündə
birləşdirən comərd qəbiləyə başçılıq edirdi.

Bütün növ var-dövləti var idi, amma
sonsuzdu. Əgər bir fəlakətdən tələf olsaydı, bir
oğlu yox idi ki, ona varislik etsin.

Oğulsuz insan yox kimidir. İnsanı ölümsüz
edən oğuldur. Bəşərin və dövrünün əsası və
qaydası budur.

Çox mezara nəzir dedi, tanrıya çox
yalvardı. Ahının təsiri oldu, allahın mərhəməti
ona yar oldu, mərhəmət qapısı açıldı, duası
qəbul olundu.

Arzu bağının cavan ağacı bar verdi,
səxavət bağının gülü açıldı. Vaxt yetişəndə
günəş simalı, dünyanı bəzəyən bir ay doğuldu.

Ata-ana çox şad oldu, xəzinələr payladılar.
Heçlikdən bir zəkali oğlan uşağı dünyaya gəldi.
O, gün kimi kamallı, İsa kimi uşaqlığından
kamil yarandı.

Elə ki, bu torpağa gəldiyini bildi, halının
son gününü düşündü, fəğan edib göz yaşı axıtdı,
elə bil ki, deyirdi: "Vücut qəm məskənidir,
azadələrin yeri heçlikdir. Kim ki, bu mülkə əsir
olur, daimi qəmə dözməlidir".

Elə bil dil açmışdı, deyirdi ki: "Ey zülmkar
dünya! Bildim ki, sən qəmin çoxdur və qəm
çəkənin yoxdur".

Mən gəldim ki, sən qəminlə dost olam.
Gəl mən yazığı sınaqdan keçir! Heç ləngimə,
harada qəm varsa, mənim nazik ürəyimə sal.

Dayə onu pak qıldı qandan,
 Qaldırdı bu tirə xakdandan.
 Qüslün verib abi-çəşmi-tərdən,
 Süd yerinə verdi qan cigərdən.
 Əqvamü qəbaili olub şad,
 Ol növrəsə Qeys qoydular ad.
 Can ilə qılırdı dayə ezaz,
 Əsbabi-kəməli-tərbiyə saz.
 Lakin ol edib həmişə nalə,
 Xoşnud deyildi heç bu halə.
 Əzasın edib əlilə əfkar,
 Eylərdi müdam naləvü zar.
 Bir gün onu gəzdirirdi dayə,
 Dərdini yetirməyə dəvayə,
 Bir evdə məgər ki bir pərivəş,
 Ol tifi bəsi görüb müşəvvəş,
 Rəhm etdi, əlinə aldı bir dəm,
 Tifi onu görüncə oldu xürrəm.
 Hüsünə baxıb qərar tutdu,
 Fəryadı fəğanını unutdu.
 Olduqca əlində, oldu xəndan;
 Düşdükcə əlindən, oldu giryan.
 Mahiyyətini çü dayə bildi,
 Ol mahı ona ənis qıldı.
 Oldu bu dəxi onunla mütad,
 Nə dayə, nə ana eylədi yad.
 Zatında çü var idi məhəbbət,
 Məhbubu görüncə tutdu ülfət.
 Eşq idi ki, oldu hüsənə mail,
 Hüsünü nə bilirdi tifi-qafil.
 Çün tərbiyəti-ədibü dayə
 Verdi əsəri-təməm ol ayə
 Gün-gündən edib kəmal hasil,
 Ol mahi-növ oldu bədri-kamil.
 Çün sürət ilə dönüb zəmanə,
 On yaşına yetdi ol yeganə.

Məcnunun Leylini məktəbdə görməsi

Məktəbdə onunla oldu həmdəm,
 Bir neçə mələkmisal qız həm.
 Bir səf qız oturdu, bir səf oğlan,
 Cəm oldu behiştə hurü qılman.
 Ol qızlar içində bir pərizad,
 Qeys ilə məhəbbət etdi bünyad.
 Bir türfə sənəm ki, əqli-kamil
 Gördükdə onu olurdu zail.
 Şəhbaz baxışlı, ahu gözlü,
 Şirin hərəkətli, şəhd sözlü.
 Rahü rəvişi müdam qəmzə,
 Başdan-ayağa təməm qəmzə,
 Aləm səri-muyinin tüfeyli,
 Məhbubeyi-aləm, adı Leyli.
 Qeys onu görüb həlak oldu,
 Min şövq ilə dərdnak oldu.
 Ol nadirə həm ki Qeysi gördü,
 Min zövq bulub, özün itirdi,
 Gördü ki, bir afəti-zəmanə,
 Misli dəxi gəlməmiş cahanə.

Dayə onu yerdən götürdü, göz yaşı ilə
 yudu, qandan pak elədi, süd yerinə ciyərinin
 qanını verdi.

Qohum-qardaş şad oldu, uşağın adını Qeys
 qoydular. Dayəsi canla-başla onu əzizləyib
 bəsləyirdi, amma uşaq hey ağlayırdı, naləsini
 kəsmirdi, halından razı deyildi, bədənini əlilə
 didib nalə qılırdı.

Bir gün dayə onu dərdinə dərman eləmək
 üçün əlində gəzdirirdi. Evlərin birində pərisifət
 birisi uşağı çox narahat görüb, onu bir anlığa
 qucağına aldı.

Uşaq onu görən kimi şadlandı, üzünə
 baxıb sakitləşdi, fəryadını unutdu, onun
 qollarında olduğu vaxtda, kiridi, geriye alınan
 kimi yenə ağlamağa başladı.

Dayə məsələni anlayıb o ayıqlığını uşağa
 dost elədi. Uşaq beləcə dincəlib nə dayəsini, nə
 anasını yada salmadı.

Məhəbbət tifiin zatında olduğu üçün
 sevdini tapan kimi ona bağlandı. Uşaq
 gözəlliyi nə bilirdi ki, bağlılığın səbəbi ancaq
 eşq idi.

Dayə ona ədəb qaydasıyla tərbiyə verdi.
 Uşaq günü-gündən ağıllandı və təzə ay
 dolğunlaşdı.

Aləm hər addımda vəfa şərabından ona
 daha bir cam içirdi, ta o vaxta qədər ki, təməm
 məst elədi və eşq tələsinə saldı.

Vaxt sürətlə keçdi, uşaq on yaşına çatdı.

Məktəbdə bir neçə mələk kimi qız onunla yoldaş oldu. Bir
 cərgə qız, bir cərgə oğlan oturdu, elə bil behiştə huri və
 qılmanlar toplaşmışdı.

O qızlar içində bir pərizad Qeysə məhəbbət bağladı. Elə
 bir türfə gözəl idi ki, ağıl əhli onu görəndə aqlını itirirdi.

Qartal baxışlı, ceyran gözlü, şirin hərəkətli, bal sözlü,
 yolu-yürüşü qəmzəli, özü başdan-ayağa qəmzə.

Qisası, özgə biçimli bir gözəl, əsl büt, yaraşıqlı dilbər!
 Dünya saçının tüfeylisi, dünya-gözəli adı Leyli.

Qeys onu görüb həlak oldu, min şövqlə dərdə düşdü. O
 nadirə də ki Qeysi gördü, min zövq içində özünü itirdi. Baxdı
 ki, elə bir zəmanə bəlasıdır ki, tayı-bərabəri dünyaya
 gəlməmiş.

Anasının Leyliyə nəsihəti

Dildən-dilə düşdü bu fəsanə,
 Faş oldu bu macəra cəhanə.
 Kim: "Qeys oluban əsiri-Leyli,
 Leyli dəxi salmış ona meyli".
 Tədrici-məbadi ilə naghah,
 Leylinin anası oldu agah.
 Odlara tutuşdu, yasa batdı,
 Ol qönçədəhanə dil uzatdı.
 Yanar od olub, çəkib zəbanə,
 Ol gülürxə dedi yana-yana:
 "Key şux! Nədir bu göftügülər?
 Qılmaq sənə tənə eybculər?
 Neyçün özünə ziyan edirsən?
 Yaxşı adını yaman edirsən?
 Neyçün sənə tənə edə bədgü?
 Namusuna layiq işmidir bu?
 Nazik bədən ilə bərgi-gülsən,
 Əmma nə deyim, ikən yünülsən!
 Təmkinini cünunə qılma təbdil!
 Qızsan, ucuz olma, qədrini bil!
 Hər surətə əks kimi baxma!
 Hər gördüyünə su kimi axma!
 Mey gərçi səfa verər dimağə,
 Axdığı üçün düşər ayağə.
 Sayə kimi hər yerə üz urma!
 Heç kimsə ilə oturma, durma!
 Sən sadəsən, özgə əhli-neyrəng,
 Cəhd eylə, verilməsin sənə rəng.
 Derlər səni eşqə mübtəlasən,
 Biganələr ilə aşinasən.
 Sən qandanü eşq zövqi qandan?
 Sən qandanü dust şövqi qandan?
 Oğlan əcəb olmaz olsa aşiq,
 Aşiqlik işi qıza nə layiq?
 Ey iki gözüm, yaman olur ar!
 Namusumuzu itirmə, zinhar!..
 Biz aləm içində niknamız,
 Mərufi-təmami-xasü amız,
 Neylərsən əgər atan eşitsə?
 Qəhr ilə sənə siyasət etsə?
 Mənbəd gəl eylə tərk-i-məktəb,
 Bil əbcədini həmin cədü əb.
 Büt kimi bir evdə eylə mənzil,
 Olma dəxi hər yanayə mail.
 Gərçi adın ola dildə məzkur,
 Görmək səni ola qeyri-məqdur,
 Xoş ol ki, qızı həmişə gizlər,
 Xud gizli gərəkdir həmişə qızlar".

Bu əfsanə dildən-dilə düşdü və əhvalat
 aləmə yayıldı. Hamı bildi ki, Qeys Leyliyə aşiq
 olub, Leylinin də meyli onadır.

Axırda Leylinin anası da bundan xəbər
 tutdu. Odlara düşdü, yasa batdı. Yana-yana o
 gül üzlüyə dedi:

"– Ey şux, bu nə dedi-qodudur? Sənə
 sözbazlar tə'nə edir? Niyə özünə ziyan
 vurursan? Yaxşı adını yaman edirsən. Niyə
 sənə pis dillər tə'nə vursun? Bu sənə namusuna
 layiqdirmi?

Nərmənazik gül yanaqlısan, amma nə
 edim ki, yüngülsən? Lalə kimi sənə gözəlliyin
 böyükdür, nə fayda, uzun açıqdır!

Təmkinini dəliliyə dəyişmə, qızsan, ucuz
 olma, qədrini bil! Hər surətə əks kimi baxma,
 hər gördüyün tərəfə su kimi axma!

Şərab ruha səfa verirsə də, axdığı üçün
 camın dibinə düşür.

Kölgə kimi hər yerə baş vurma, heç
 kimsəylə oturma, durma! Sən sadələvhsən,
 özgələri hiyləgərdir, elə et ki, sənə söz
 qoşmasınlar.

Deyirlər ki, eşq əsiri olubsan, yadlar ilə
 dostluq edirsən. Sən hara, eşq şövqü hara? Sən
 hara, dostluq həvəsi hara?

Oğlan aşiq olsa, təəccüblü deyil, qıza heç
 aşiqlik yaraşarmı? Ey iki gözüm, ar yaman olur!
 Özünü gözələ, namusumuzu itirmə!

Aləmdə ad-sanımız var, seçilmişlər və
 sadə camaat içində məşhuruq.

Əgər atan eşidib səni ağır cəzalandırsa,
 neylərsən?

Bundan sonra məktəbi tərk et. Ata-baba
 məktəbinə keç. Qələm ilə məşqi unut.

Büt kimi mənzilin öz evin olsun, başqa
 yana meyil eləmə.

Elə hərəkət et ki, adın dillər əzbəri olsa da,
 səni görmək mümkün olmasın. O kəslər şaddır
 ki, qızlarını gizlədirlər, çünki qızlar həmişə
 gizli olmalıdır.

LEYLNİN ANASINA CAVABI

1. Leyli bu itabı çün eşitdi,
Öz könlündə müqərrər etdi
Kim: "Şöbədeyi-sipehri-zalim,
Tərhlədi nəqşi-namulaim...
2. Naçar tutub tərqi-inkar,
Asari-təcahül etdi izhar;
Gülzari-itabə ab verdi,
Giryan-giryan cavab verdi:
3. "Key munisi-ruzigarım ana!
Dürri-düri-şahvarım ana!
Sözlər dərsən ki, bilməzəm mən,
Məzmununu fəhm qılmazam mən
4. Dərsən məşuqə eşqü aşıq,
Mən sadəzəmir tiffi-sadiq;
Bilmən, nədir ol hədisə məzmun?
Söylə! Necə olmayım digərgün?
5. Eşqin qılmazdı kimsə yadın,
Ha səndən eşitdim indi adın.
Billah! Nədir, ana, eşqə məfhum?
Bu sirri-nihani eylə məlum!
6. Hadiyi-rəhi-muradım olğıl!
Bu şivədə ustadım olğıl!
Mən məktəbə rəyim ilə getmə,
Bir şüglə xilafı-rəyin etmə.
7. Həm dərsən sən ki: "Məktəbə var!"
Həm dərsən sən ki: "Getmə, zinhar!"
Qanğı sözə etiqadım olsun?
Sənə necə etimadım olsun?
8. ...Artıq bu sözü mükərrər etmə,
Lütf eylə, məni mükəddər etmə!"
9. Çün ana eşitdi bu cavabı,
Tərk etdi şikayəti itabı.
Şəksiz ona rövşən oldu kol mah
Aşılıkdən deyildir agah.
10. Bihudədir ol qamu fəsanə
Kim, aşıqdır filan filanə.
Çün vəqəə şək məhəlli oldu,
Ol vəqədən təsəlli oldu.
11. Leyli həm oturdu evdə naçar,
Düzdü sədəfinə dürrü-şəhvar...

LEYLNİN ANASINA CAVABI

1. Leyli bu məzəmməti eşidəndə ürəyində belə qərara gəldi ki, zalım fələk onun tale səhnəsində dəhşətli bir oyun çıxarıb...
2. Əlacsız qalib danmaq yolunu tutdu. Özünü bilməzliyə vurub məzəmmət gülşənini sulayaraq ağlaya-ağlaya cavab verdi:
3. "Ey ömür-günümün munisi ana! Mənim şahənə incimin mücrüsü ana! Elə sözlər deyirsən ki, başa düşmürəm, məzmununu anlamıram.
4. Məşuqə, aşıq, eşq deyirsən! Mən sadədil, sadıq uşağam, onların mənasını bilmərəm. Söylə, mən necə məəttəl qalmayım?
5. Heç kəsdən eşq sözünü eşitmədim. Bunu indi səndən eşitdim. Allah eşqinə, ana, de görüm, eşqin mənası nədir? Bu gizli sirri aç!
6. Mənim murad yolumda rəhbərim ol, bu işdə ustadım ol. Mən məktəbə özbaşına getmirəm, sənə fikrinə zidd iş tutmuram.
7. Həm özün deyirsən ki, "məktəbə get!" Həm də deyirsən ki, "ay aman, getmə!" Hansı sözə inanım? Sənə necə etibar edirəm?
8. ...Bu sözü bir daha təkrar eləmə, mənə yazığın gəlsin, dərdə salma.
9. Ana bu cavabı eşidib, şikayət və töhmətdən əl çəkdi. O ayüzlünün aşılıkdən xəbərsizliyi ona aydın oldu.
10. Danışılanların hamısının boş əfsanə, kiminsə kimə aşılığının boş söz olduğuna inandı və təsəlli tapdı.
11. Leyli də əlacsız evdə oturdu, şahənə inciye bənzər göz yaşları axıtdı...

12. Hərdəm çəkib ol gəm içrə min ah,
Səbr etdi zərurət ilə ol mah.
Dərd ilə düzüb tərneyi-ğəm,
Bu bir qəzəli oxurdu hər dəm:

QƏZƏLİ –LEYLİ

Fələk ayırdı məni cövr ilə cananımdan,
Həzər etməzmi əcəb naləvü əfqanımdan?
Oda yandırmasa gər şölə ilə nöh fələki,
Nə bitər atəşi-ahi-dili-suzanımdan?
Qəmi-pünhan məni öldürdü, bu həm bir qəm kim,
Gülruxüm olmadı agah qəmi-pünhanımdan.
Ah idi həmnəfəsim, ah ki, ol həm axır
Çıxdı ikrah qılıb külbeyi-əhzanımdan.
...Can əgər çıxsə tənimdən əsəri-mehri ilə,
Əsəri-mehrini sanman ki, çıxar canımdan.
Lütf edib sən məgər, ey bad, bu gündən böylə,
Verəsən bir xəbər ol sərv-i-xuramanımdan.
Ey Füzuli, qəmi-hicr ilə pərişandır hal,
Kimsə agah deyil hali-pərişanımdan.

MƏCNUNUN LEYLİYƏ SƏHRADA RAST GƏLMƏSİ

1. Bir gün ki, bahari-ələməfruz
Vermişdi cahanə feyzi-novruz,
Salmışdı niqab cöhrədən gül,
Çəkmişdi sürudi-nalə bülbül.
Şəbnəm meyi-nabı ilə lalə,
Doldurmuş idi qızıl piyalə.
Olmuşdu gül ilə səbzeyi-tər,
Firuzəfiruz, ləlpərvər.
2. Bir neçə müsahibi-vəfadar,
Məcnuni-şikəstəyi görüb zar.
Hər yan dedilər ki: "Ey bəlakəş!
Gül çağdır, olmagil müşəvvəş!
Bu fəslə adəmi gərək şad,
Ənduhü bəlavü gəmdən azad!
Çün əbr deyilsən, olma giryan!
Çün seyl deyilsən, etmə əfğan!
3. Ey gönçədəhanü sərvqamət,
Gül, oyna, zamani et fərağət!
Pakizə vücudə heyfdir gəm,
Böylə dəxi qalmaya bu aləm,
...Seyr üzrə bu novbahar fəslə,
Şayəd buluna nigar vəslə".

12. Hər dəm qəm içində min ah çəkə-çəkə o ayüzlü
zərurətə səbrlə qatlaşdı. Dərdlə qəm nəğməsi qoşaraq bu
qəzəli oxuyurdu:

QƏZƏLİ –LEYLİ

Fələk zülm ilə məni cananımdan ayırdı.
Əcaba, mənim nalə və əfqanımdan cana gəlməzmi?
Əgər şölesi ilə göylərin doqquz qatını yandırmasa,
mənim yanan ürəyimin ahının odundan nə çıxar?
Gizli qənim məni öldürdü, bu da bir qəm ki,
gül üzümün bu gizli qəmdən xəbəri olmadı.
Həmnəfəsim ahım idi, ah ki, axırda
o da bezikib qəm evimdən çıxdı.
...Can əgər məhəbbət təsirilə bədənimdən çıxsə,
sanmayın ki, məhəbbət təsiri bədənimdən çıxa bilər.
Lütf edib, ey külək, bu gündən belə,
bəlkə, sən bir xəbər verəsən nazlı sərvimdən.
Ey Füzuli, ayrılıq qəmi ilə halım pərişandır,
heç kəsin də mənim pərişan halımdan xəbəri yoxdur.

MƏCNUNUN LEYLİYƏ SƏHRADA RAST GƏLMƏSİ

1. Bir gün ələmi işıqlandıran bahar dünyaya novruz feyzi
gətirmişdi. Gül üzündən pərdəni götürmüş, bülbül nalə
nəğməsini ucaltmışdı. Lalələr şəh meyindən qızıl piyalə
doldurmuşdu. Gül ilə təzə yaşıllıq firuzə ilə qızılı andırırdı.
2. Bir neçə vəfalı həmsöhbəti Məcnun yazığı ağlar görüb
hər tərəfdən dedilər ki: "Ay başı bəlalı, gül çağdır, pərişan
olma! Bu fəslə gərək adam şad, qəm-qüssədən azad
olsun! Bulud deyilsən ki, ağlama! Sel deyilsən ki, fəryad
qılma!
3. Ey gönçədəhan, sərvqamət, oyna, gül bir az rahatlan!
Təmiz vücudə bu qədər qəm çəkmək heyfdir. Dünya belə
qalmayacaq. Bu yaz fəslində bir az gəzməyə çıxsaq, bəlkə,
yarınla da görüşərsən.

4. Məcnuni-həzin ayağa durdu,
Səhralarə seyr üçün üz urdu.
Giryan-giryan qılırdı seyrən,
Heyran-heyran gəzərdi həryan,
Gəh səbzəyə ərzi-raz edərdi,
Gəh lələyə min niyaz edərdi,
Çəşminə sürərdi lələ dağın,
Aşiq sanuban öpüb ayağın...

5. Bir mənzilə düşdü rəhgüzari
Kim, seyrdə idi onda yarı,
Bir neçə pərirux ilə həmdəm,
Məcnuni-şikəstədən müqəddəm
Leyli güzər etmiş ol fəzayə,
Salmış güllü lələ üzrə sayə.

6. Bir səbzəyə səbz xərgəh urmuş,
Meh səhni-çəməndə halə qurmuş.
Gönçə kimi ol lətif xərgəh,
Gül bərgi kimi içində ol mah.
Məcnunə müqabil oldu Leyli,
Bəhri-qəmə yetdi dərd seyli.

7. Leyli demə – şəmi-məclisəfruz,
Məcnun demə – atəşi-cigərsuz.
Leyli demə – cənnət içrə bir hur,
Məcnun demə – zülmət içrə bir nur.
Leyli demə – övci-hüsnə bir mah,
Məcnun demə – mülki-eşqə bir şah.
Leyli demə – bir yeganeyi-dəhr,
Məcnun demə – bir fəsaneyi-şəhr.

8. Ol iki səhiqədü səmənber
Bir-birinə oldular bərabər...

9. Məcnunda qərar tutmayıb huş,
Dəryayi-təhəyyür eylədi cuş.
Bir dəm baxa bilmədi ol ayə,
Döşəndi yer üzrə misli-sayə.

10. Leyli həm itirdi ixtiyarın,
Bir dəm görə bilmədi nigarın.
Heyranlığı ol məqamə yetdi
Kim, düşdü ayaqdan, usu getdi.
Gül suyu səpib rəvan üzünə,
Leylini gətirdilər özünə.

11. Hər yan dedilər ona ki: "Ey mah!
Nagah olur atan-anan agah
Kim, qeyr ilə aşina olubsan,
Bir dilbərə mübtəla olubsan!
Verməz bu rəviş nəticəyi-xub,
Şayəstə deyil sənə bu üslub.
Yaxşı nəzər eyləsən yamandır,
Həm bizə və həm sənə ziyandır".

4. Dərdli Məcnun ayağa durdu, gəzmək üçün
səhraya üz tutdu. Ağlaya-ağlaya seyr eləyirdi,
heyran-heyran hər yanı gəzirdi, gah sirrini yaşıl
otlara açırdı, gah lələyə yalvarırdı. Lələnin
sinəsinin dağını gözlərinə sürtdi, onu aşiq bilib
ayağından öpərdi...

5. Gözlənilmədən yolu bir yerə düşdü ki,
orada sevgilisi də bir neçə gülüzlü ilə
birlikdə, Məcnun xəstədən ayrı gəzib,
kölgəsini lələliklərə salırdı.

6. Bir çəməndə yaşıl çadır qurmuşdu, elə bil
ki, ay yaşıllıqda halə (ışıqlı dairə) salmışdı.
O gözəl çadır qönçəyə ayüzlü isə onun
içində gül yarpağına bənzəyirdi. Leyli ilə
Məcnun üz-üzə gəldi, dərd seli qəm
dəryasına qovuşdu.

7. Leyli demə – məclisi işıqlandıran bir şam,
Məcnun demə – ciyər yandıran atəş de,
Leyli demə – cənnət içində bir huri de,
Məcnun demə – zülmət içində nur de.

Leyli demə – gözəllik zirvəsində bir ay de,
Məcnun demə – eşq mülkündə bir şah de,
Leyli demə – zamanənin yeganəsi de,
Məcnun demə – bir şəhərin əfsanəsi de.

8. O iki sərv qamətli və yasəmən boylu bir-
birilə qarşılaşdı...

9. Məcnun huşunu itirdi, heyranlıq dəryası
coşdu, bircə anlığa o aya baxa bilmədi, kölgə
kimi yerə sərildi.

10. Leyli də ixtiyarını itirib nigarını bir an belə
görə bilmədi. Heyranlığı o yerə çatdı ki, yıxıldı,
huşu getdi. Uzünə gül suyu səpib Leylini özünə
gətirdilər.

11. Hər yandan ona dedilər ki, "Ey ayüzlü,
birdən atan-anan xəbər tutar ki, özgə ilə aşina
olubsan, bir gözələ əsir olubsan... Yaxşı baxsan,
bu, yamandır, həm sənə, həm də bizə ziyandır".

12. Ondan götürüb būsātü xərgah,
Ol mahliqayi, xahü naxah,
Öz bürcünə qıldılar rəvanə,
Ta olmaya vaqif atə-anə.
Söz demədilər bu macəradən,
Nə gəncdənü nə əjdahadən.
13. Məcnunu həm etdi çeşmi-xunbar,
Sular saçıban üzünə, bidar.
Gördü ki, nigardan nişan yox,
Bir cismi-füsürdə var, can yox.
Divanə qalib, pəri gedibdir,
Salıb onu dilbəri gedibdir.
Çak eylədi camə, çəkdi nalə,
Halı bədəl oldu özgə halə...
14. Həmdəmlərə üzr qıldı ağaz:
"Key bir neçə həmnəşinü həmrəz!
Seylabi-hücumi eşq yetdi,
Mən şiyyəthəli qərq etdi.
Olman mənə-xəstə ilə həmdəm,
Ta batmayasız bu suya siz həm.
15. Mən rəngi-mələmətə boyandım,
Sövdazədəlik oduna yandım.
Əlbəttə, bu od ki, düşdü canə,
Axır tutuşub çəkər zəbanə...
16. Mən bir quşam, uçdum aşıyandan,
Mən qandanü meyli-xanə qandan?
Qılman mənə ev hekayətin çox,
Dəxi mənim onda getməyim yox!

17. Sizdən sorar olsa ata halım,
Keyfiyyəti-möhnətü məlalım,
Söylən ki: "Fərayə verdi rəxtin,
Əyyam siyah qıldı bəxtin.
Ey piri-şikəstəhalü naşad,
Tanrıçün əlimdən eyləmə dad!
Demə ki, "nədir bu macərələr?"
Səndən mənə yetdi bu bəlalər!
Mən bilməz idim qəmi-cəhani,
Təşvişi-zəminü asimani.
18. Sən vasitəyi-vücudim oldun!
Sən manei-feyzi-cudim oldun.
Umdun ki, mənimlə olasan şad,
Dərda ki, ümidin oldu bərbad.
19. Mən yox olubam, sən indi var ol!
Özgə xələfə ümidvar ol!
Məzur tut, ey əziz, məzur!
Mən qəsd ilə səndən olmadım dur.
Çox sidq ilə eylədim ona əzm
Kim, dövləti-vəslinə edəm cəzm,
Su saldı yoluma əşki-həsrət,
Damanımı tutdu xari-möhnət".

12. Oradan çadır və xalılarını yığışdırıb o
ayüzlünü öz bürcünə (çadırına) apardılar ki,
ata-ana xəbər tutmasın. Bu macəradən – nə
xəzinədən, nə əjdəhadan bir söz açmadılar.
13. Qan-yaşlı gözlərinin suyu üzünə səpilib
Məcnunu oyatdı. Gördü ki, nigarından bir
nişan yoxdur, solğun bir bədən var, cansa
yoxdur. Divanə qalib, pəri gedibdir. Dilbəri
onu qoyub gedibdir. Geyimini yırtıb, nalə
çəkdi, halı özgə hala düşdü...
14. Həmdərdlərindən üzr istədi:
"Ey mənim dostlarım, sirdaşlarım! Göz
yaşlarımin seli üstümə hücum etdi və
mən yazığı qərq elədi. Mən xəstəylə
durub-oturmayın ki, bu suda siz də
batmayasınız.
15. Mən mələmət rənginə boyandım,
sevda vurğunluğu odunda yandım. Bu
od ki, cana düşdü, əlbəttə alışıb
yüksələcəkdir.
16. Mən bir quşam, yuvamdan uçub
getdim. Mən hara, ev meyli hara? Mənə
evdən çox da danışmayın. Mən daha ora
getməyəm.
17. Atam sizdən halımı, dərdimi, məlalımı
sorsa, deyin ki: "Əyin-başını yox elədi,
zaman onun bəxtini qaraltı. Ey əhvalı
pozulmuş məhzun qoca, mənim ucumdan
tanrıdan dad eləmə, demə ki, bu macərələr
nədir?" Bu bəlalər səndən mənə yetişdi!
Mən dünya qəmini, yerin, göyün təşvişini
bilmidim.
18. Sən mənim yaranmağımın vasitəsi
oldun! Yoxluq nəşəsindən məni ayırdın.
İstədin ki, mənimlə şad olasan, nə böyük
dərd ki, ümidin bərbad oldu.
19. Mən yox olmuşam, indi sən var ol!
Ümidini özgə oğula bağla. Məni üzürlü
say, ey əzizim! Mən qəsd ilə səndən
ayrılmazdım. Mən çalışdım ki, səni
xoşbəxtliyə çatdıram, ətəyimə möhnət,
həsrət tikanları ilişdi, göz yaşları yolumu
sel kimi basdı".

**MƏCNUNUN ATASININ LEYLİYƏ
ELÇİLİYƏ GETMƏSİ VƏ RƏDD CAVABI
ALMASI**

1. Söz cövhərinə olan xiridar
Bu növ ilə qıldı gərm bazar
Kim, aciz olub gəm içrə ol pir,
Məcnununa qıldı fikri-zəncir.
Bildi ki, gər olmaz olsa Leyli,
Mümkün deyil olmağı təsəlli.
Qıldı tələbin özünə lazım,
Cəm etdi əaliyə əazim.
Ümmid ilə bağladı umub kam,
Ol kəbeyi-arizuyə ehram.
2. Çün Leyli atası bildi hali,
Uydurdu əkabirü əali.
Qarşılana olub rəvanə,
Qıldı olar ilə əzml-xanə.
“Əhlən və səhlən!” – deyib dəmadəm,
Min göz dedi: – “Ola xeyr məqdəm!”
3. Çün şəm sifət olar oturdu,
Ol sərv kimi ayağa durdu.
Ortaya buraxdı türfə xanlar,
Ta kami-dil ala mehmanlar.
4. Xanlar götürüldüyündə, ol pir
Təqrib ilə dərdin etdi təqrir:
“Key qədrə qibleyi-qəbail!
Səndən qamunun muradı hasil.
Əslü nəsəbim sənə əyandır,
Hökmüm neçə min evə rəvandır...”
5. Nəxli-əməlim səmər veribdir,
İyzəd mənə bir gühər veribdir.
Hala dilərəm bu türfə lölu,
Bir ləl ilə ola həmtərazu...

**MƏCNUNUN ATASININ LEYLİYƏ
ELÇİLİYƏ GETMƏSİ VƏ RƏDD
CAVABI ALMASI**

1. Söz cövhərinin alıcısı bazarı belə qızışdırdı: O qoca qəm içində aciz qalıb Məcnunun zəncirlənməsi fikrinə düşdü və bildi ki, əgər Leyli olmasa, onu sakitləşdirmək mümkün deyil. Onu istəməyi lazım bildi, başına ali və böyük şəxsləri toplayıb, kam ümidiylə arzusunun Kəbəsinə üz tutdu.
2. Leylinin atası xəbər tutan kimi uca rütəbəliləri və böyükkləri toplayıb onları qarşılamağa çıxdılar və birlikdə evə gəldilər. Dəfələrlə “Xoş gəldiniz”dən sonra min kərə “Gəlişiniz xeyir olsun!” – dedi.
3. Hamı şam kimi oturdu, o isə sərv kimi ayaq üstə qaldı. Qonaqlarını ürək arzularına çatdırmaq üçün misli-bərabəri olmayan yeməklərlə dolu süfrə açdı.
4. Süfrə yığışdırıldıqdan sonra o qoca dərdini tədriclə açdı: “Ey qüdrəti ilə qəbilələr qibləsi! Hamı sənin vasitənlə öz arzusuna yetir. Əslim, nəslim sənə məlumdur.

Hökmümə minlərlə ev tabedir...

5. Əməlimin xurma ağacı bar verib - tanrı mənə bir gövhər veribdir. Bu nadir incimi bir ləl ilə qarşılaşdırmaq istəyirəm ki, onları bir-birinə qovuşdurub ürək sevincinə nail olum.

6. Bir ləlin eşitmişəm sənə var
Kim, lölöümə odur səzavar.
Lütf eylə, inayəti kərəm qıl!
Ol ləl ilə dürrü möhtərəm qıl!
Qılsın gülü sərv sayəpərvər,
Olsun gülə sərv sayəgüştər.
7. Fəhm et sözümü, təğafül etmə!
Bir xeyr işidir, təəllül etmə!
Gər hasil olur bu kam səndən,
Hər nə ki, dilərsən, istə məndən!”
8. Ol sərv-i-səmənberin atası,
Ol gənci-nihanın əjdəhası
Lütf ilə dedi ki: “Ey xirədmənd,
Mən kimi əsiri-dami-fərzənd!
Sən xoş gəldin, səfa gətirdin!
Topraqlardan bizi götürdün!
Müşkülçə kitabdır xitabın,
Bilmən necə verəyin cavabın?
9. Qürbün bilirəm mənə şərəfdir,
Əmma xələfin əcəb xələfdir.
“Məcnun” – deyə tən edər xələyiq,
Məcnuna mənim qızım nə layiq?
...Div ilə pəri olurmu həmdəm?
Olmaz, sözü açma, əbsəm, əbsəm!
Tədbir ilə döndərib mizacın,
Sövdasının eyləsən əlacın,
Leyli onun olsun, eylədim əhd,
Vav indi, sən et əlacına cəhd!”

**BU, MƏCNUN ATASININ HİRMANIDIR
və QEYRİ BABDAN TƏDBİRİ
DƏRMANIDIR**

1. Ol sahibi-nəngü namü namus
Döndü evə gəldi xarü mə'yus.
Məcnuna dedi ki: "Ey cəfakeş!
Hacət bitər, olmağıl müşəvvəş!
Əql ilə açılır ol müəmma,
Leyliyi sənə verərlər, amma
Şərti bu ki, olasan xirədməd,
Ərbabi-xirəddən alasan pənd!
Rəf ola əlaməti-cünunun,
Əqi ola həmişə rahətümünün".
2. Məcnun dedi: "Ey ədibi-kamil!
Divaneyi-eşq olurmu əqil?
Gər məndə bir ixtiyar olaydı,
Tədbirimə e'tibar olaydı,
Əvvəldən ədəb şüar edərdim.
Təmkinimi üstüvar edərdim.
Olmazdı bu halə ehtiyacım
Kim, ola əzab ilə əlacım.

6. Eşitmişəm, sənə də mənim incimə yaraşan bir
ləlin var. Lütf eylə, kərəm və yardım göstər! O
ləlinlə mənim incimi əzizləndir! Sərv gülü öz
kölgəsində bəsləsin və gül sərvə sayəsində
olsun.
7. Sözümü anla, qəflətdə də qalma, bu xeyir işdir,
gecikmə. Əgər bu arzum səndən yerinə yetsə,
məndən nə dilərsən istə".
8. O sərv boylunun atası, gizli xəzinənin əjdəhası
lütf ilə cavab verdi: "Ey müdrik və mənim kimi
övlad tələsinin əsiri. Xoş gəlib, səfa gətirmişsən,
bizi yerlərdən götürmüşsən. Xitabın (müraciətin)
çox çətinidir, heç bilmirəm, cavabını necə verim?
9. Bilirəm ki, sənə qohumluğun mənə şərəfdir.
Ancaq varisin çox qərribə övladdır. Xalq ona
"Məcnun" deyə tənə edir. Mənim qızım niyə
"məcnuna" layiq olsun? ... Div ilə pəri dost ola
bilərmə? Olmaz, söz açma, sus, sus! Bir tədbir ilə
xasiyyətini dəyişib sevdasına əlac eyləsən, əhd
edirəm, Leyli onun olsun. İndi get, sən əlacına
çalış!

**BU, MƏCNUNUN ATASININ
PƏŞMANLIĞIDIR VƏ ÇARƏSİZ QALIB
BAŞQA QAPIDAN DƏRMAN
AXTARMASIDIR**

1. O həya sahibi, adlı-sanlı namuslu qoca xar,
məyus evinə döndü, Məcnuna dedi ki: - Ey
cəfakeş! Darıxma, əlac tapılar! Bu müəmma əql
ile açılacaqdır. Leylini sənə verəcəklər, amma
şərti budur ki, ağlını başına yığasan, ağıllıların
sözlünə qulaq asıb onlardan nəsihət alasan.
Dəlilik əlamətləri səndən uzaqlaşsa, yol
göstərənin əql ola".
2. Məcnun dedi: "Ey kamil ədib! Eşq divanəsi
ağıllanarmı? İxtiyar məndə olsaydı, əlacıma
inansaydım, əvvəlcədən ədəbi özümə şüar
edərdim, təmkinim möhkəm olardı. Əlacımın
belə əzablı olmasına ehtiyac olmazdı.

3. Məndə bu əlacə yox müdara,
Min göz gəmim etmən aşikara.
Yoxdur rəvişimdə inqilabım,
Əvvəlki cavabdır cavabım.
Sən əhli-xirədsən, eylə tədbir,
Tədbirin edə məgər ki, tə'sir;
Leyliyi dəxi mən etməyim yad,
Mən aqili-vəqt olam, sən azad".

4. Ol piri-şikəstəhal heyran,
Tədbiri-əlac edib firavan,
Hər qanda eşitdi bir təbibini,
Gülzarının oldu əndəlibi;
İzhar edib ona ehtiyacın,
Bimarının istədi əlacın.
Bimarına min təbibini-haziq
Bir şərbət içirmədi müvafiq.

5. Hər yerdə ki, bildi bir nəzirgah,
Varıb ona oldu xaki-dərgah.
Çox əl götürüb dualər etdi,
Çox nəzir verib ətalər etdi,
Rə'yilə məlulun etməyə şad
Min pirdən almadı bir irşad.
Çox sehr olunub yazıldı tə'vid,
Çox məkrlərə tutuldu ümmid,
Edilmədi heç birilə çarə,
Nə çarə qəzayi-kirdigarə.

6. Bir gün dedilər ona ki: - "Ey pir!
Aləmdə sənə bu qaldı tədbir
Kim, Kə'bəyə iltəsən əsirin,
Ola ki, həq ola dəstginin.
Tövfi-hərəm olsa ona hasil,
Sərgəştəlik ondan ola zail.

BU, MƏCNUNİ-BİÇARƏNİN KƏBƏYƏ ÜZ URDUĞUDUR MÜNACATLA SEVDASI ARTDIĞIDIR

1. Ol pir bu xeyr işə qılıb cəhd,
Məcnuna mürəttəb etdi bir məhd;
Aldı onu əzmi-rah qıldı,
Əzmi-hərəmi-ilah qıldı.

Çün Kəbəyə irdi ol nikuxu,
2. Məcnuna dedi ki: - "Ey bəlacu!
Tut Kə'bəyə ruy, taət eylə!
Təmkinü ədəb riayət eylə!
Tə'zim şəraitin əda qıl!

İxlası dürüst edib, dua qıl!
Ola ki, qəbul ola niyazın,
Həq şəfqəti ola çarəsazın.

3. Bu yerdə qəbul olur dualər,
Bu büq'ədə bəxş olur ətalər.
Qıl tövbə ki, əhsəni-əməldir.

Cəhd eylə nəcatə kim, məhəldir".

4. Məcnun bulub ol məqamdan zövq,
Saldı ünü çərxə nəş'əyi-şövq.
Suz ilə çəkib ciyərdən avaz,
Ərz etdi binayi-Kəbəyə raz:

3. Mən bu müalicəyə dözə bilmərəm. Min dəfə
öz dərdimi deməyəcəyəm. Rəftarım dəyişəcək
deyil, cavabım əvvəlki cavabdır. Sən
müdiriksən, elə bir tədbir gör ki, təsiri olsun,
mən Leylini yad eləməyim, zamanənin
ağıllısına çevrilim, sən də azad olasan".

4. O üzgün qoca heyretə daldı, əlac üçün tədbir
axtarmağa başladı. Harada bir həkim eşitdisə,
onun gülzarının bülbülü olub dilə gəldi, dərdini
açdı, xəstəsinə dərman istədi. Minlərlə mahir
həkim xəstəyə xeyirli bir əlac şərbəti içirə
bilmədi.

5. Harada bir nəzir yeri varlığını eşitdi, gedib
oranın qapısının tozu oldu. Çox əl açıb dua
eledi, nəzir verdi, bəxşiş payladı. Dərdlisini
onun ürəyincə şadlandıracaq və düz yola
qoyacaq bir yer tapmadı. Çox sehr yazılıb, dua
oxundu, çox hiyləyə ümid bağladı, heç birindən
bir çarə olmadı - Allahın qəzasına nə çarə!

6. Bir gün ona dedilər: "Ey pir! Dünyada birçə
yolun qaldı ki, xəstəni Kəbəyə aparasan. Bəlkə,
haqq sənin əlindən tutsun, müqəddəs torpağı
dolanmaq ona qismət olsa, bəlkə, başından bəla
yox ola. Mübarək qara daşa-həcərə baş vursa,
əgər o adi qara daş olsa da, yumşalar".

BU, BİÇARƏ MƏCNUNUN KƏ BƏYƏ ÜZ TUTDUĞUDUR VƏ ORADA SEVDASININ MÜNACATLA ARTMASIDIR

1. O pir bu xeyir işə çalışıb Məcnun üçün bir
kəcavə düzəltdi, onu da götürüb yola çıxıdı,
Allahın müqəddəs guşəsinə yönəldi. O xoş
təbiət şəxs Kəbəyə çatanda Məcnuna dedi ki:

2. "Ey bəlalı" Kəbəyə üz tut, ibadət elə!
Təmkinini, ədəbi, təzim qaydalarını gözlə.
Könlünü təmizləyib dua elə ki, yalvarışın qəbul
olunsun, haqqın mərhəməti çarəni eləsin.

3. Bu yerdə dualar qəbul olunur, bu torpaqda
bəxşişlər verilir. Tövbə qıl, tövbə əməllərin ən
yaxşısidir. Cəhd elə, nicata çatmaq yeridir.

4. Məcnun bu məqamdan zövq alaraq nəşə
şövqünün əfqanını uca göylərə saldı. Yanğıyla
ürəkdən səsinə ucaldıb kəbə sarayına sirrini belə
açdı:

5. "Key səqfi büləndü qədri ali!
 Mehrabi-əzimi əli!
 Ey qibleyi-əhli-izzü iqbal!
 Rüksari-zəminə ənbərin xal!
 Ey məğzi-vəfayə kisvətin pust,
 Həmrəngi-pəlası-xaneyi-dust!
 Ey gülünü-ğönçeyi-ibadət,
 Sənduqi-cəvəhiri-səadət!
 Ey daim olan mənimlə həmdərd,
 Əmma nə mənim kimi cahangərd!
 6. Köystinə uran həcər kimi daş,
 Zənzəm kimi gözdən axıdan yaş!
 Peyvəstə siyah qılan libasın,
 Könlündə nihan tutan həvasın!
 Billah, kiməsən bu yerdə aşiq?
 Söylə ki, ənisinəm müvafiq.
 Olmuş sənə eşq feyzi hasil,
 Qılmış səni qibleyi-qəbail.
 7. Ya rəb, bu hərəmsərə həqiqətin!
 Bu mə'bədi-pürsəfa həqiqətin!
 Qıl mənə binayi-eşqi daim,
 Mənəndi-əsasi-Kə'bə qaim!
 Sal könlümə dərdi-eşqdən gəm,
 Hər ləhzəvü hər zəmanü hər dəm!
 Eşq içrə müdam şövqüm artır,
 Şövq ilə həmişə zövqüm artır!
 8. Hər qanda ki, aləm içrə gəm var,
 Qıl könlümü ol gəmə giriftar!
 Əndişeyi-əqlədən cüda qıl,
 Eşq ilə həmişə aşina qıl!
 Artır mənə zövqü şövqi-Leyli,
 Daim mənə onda qıl təcəlli!
 9. Çoxdur bəni-adəm içrə bidad,
 Kim, yetməyə adəmi gübarı!"
 10. Ol zairi-Kə'bəyi-inabət,
 İstərdi dua qılıb icabət!
 Tüğyani-bələdan etməyib fikr,
 Bu şe'r idi hər dəm etdiyi zikr:

ĞƏZƏL MƏCNUN DİLPƏZİRİNDİR

Ya rəb, bəlayi-eşq ilə qıl aşina məni!
 Bir dəm bəlayi-eşqdən etmə cüda məni!
 Az eyləmə inayətini əhli-dərddən,
 Yəni ki, çox bəlalərə qıl mübtəla məni!
 Olduqca mən götürmə bələdən iradətim,
 Mən istərəm bəlanı, çün istər bəla məni!
 Təmkinimi bəlayi-məhəbbətdə qılma süst,
 Ta dust tə'n edib deməyə bivəfa məni!
 Getdikcə hüsnün eylə ziyadə nigarımın,
 Gəldikcə dərdinə betər et mübtəla məni!
 Mən qandantü mütlaziməti-e'tibarı cah,
 Qıl qabili-səadəti-fəqrü fəna məni!
 Öylə zəif qıl tənimi firqətində kim,
 Vəslinə mümkün ola yetirmək səbə məni!
 Nəxvət qılıb nəşib Füzuli kimi mənə,
 Ya rəb, müqəyyəd eyləmə mütləq mana məni!

5. "Ey tavanı uca, böyükələrin və ucaların
 səcdəgahı! İzzət və iqlal əhlinin qibleyi! Yer
 üzünün ətirli xalı". Ey örtüsü səadət cəvərinin
 qabığı olan, dost sarayının xalisinin həmrəngi.
 Ey ibadət kolu qönçəsinin gül-budağı, səadət
 gövhərinin sandığı! Ey daim mənə həmdərd
 olan, amma mən kimi dünyanı gəzməyən!

6. Sənəsinə həcər kimi daş vuran, zənzəm kimi
 gözümdən yaş axıdan! Həmişə qara geyinib,
 sevgisini könlündə gizlədən! Sən Allah, bu
 yerdə kimə aşiqsən? Söylə, sənə yaraşan
 dostunam. Sənə eşqin bərəkəti çatmışdır,
 qəbilələrin qibleyi olubsan.

7. Ya rəb, bu müqəddəs saray haqqına! Bu
 səfalı məbəəd haqqına! Məndə eşq binasını bu
 Kəbə kimi həmişəlik və möhkəm elə! Ürəyimə
 hər an, hər ləhzə, hər zaman eşq dərdini-qəmini
 sal! Eşqdə daima şövqümü və şövq içində
 zövqümü artır!

8. Dünyada harada qəm varsa, könlümü ora sal!
 Ağıl əzabından məni ayır, həmişəlik eşqlə dost
 elə! Məndə Leylinin şövq və zövqünü artır.
 Daim mənə onun donunda özünü göstər!

8. Dünyada harada qəm varsa, könlümü ora sal!
 Ağıl əzabından məni ayır, həmişəlik eşqlə dost
 elə! Məndə Leylinin şövq və zövqünü artır.
 Daim mənə onun donunda özünü göstər!

9. İnsanlar içərisində zülm çoxdur. Mənim
 ürəyimi qorxuya öyrət. Elə bir mülkdə mənə yer
 ver ki, ora insan tozu yetişməsin".

10. Kəbəsinin tövbə ziyarətçisi belə dua
 eləyərək haqdan qəbul istədi. Bələnin tüğyanına
 fikir verməyərək daima bu şeiri təkrarlayırdı:

QƏZƏL MƏCNUN DİLPƏZİRİNDİR

Allahım! Məni eşq bələsi ilə dost elə! Bir anlığa
 da eşq bələsindən ayırma!
 Mən dərdliyə köməyini əsirgəmə, yəni məni
 daha artıq bəlalara sal!
 Necə ki, mən varam, bəlaya bağlılığımı mənədən
 alma, çünki mən bəlanı istəyirəm, bəla da məni!
 Məhəbbət bələsində təmkinimi zəiflətmə ki,
 dost tə'nəylə mənə vəfasız deməsin!
 Nigarımın gözəlliyini getdikcə artır, məni isə
 daha betər dərdə sal!
 Mən hara, dünyanın şan-şöhrətinə qulluq hara,
 məni fəqirlik və fəna səadətinə qabil eylə!
 Ayrılığundan canımı elə zəiflət ki, səhər yeli də
 məni onun vəslinə yetirə bilsin!
 Mənə Füzuli kimi məğrurluq nəşib etmə ya
 rəbb, qəti məni mənim özümə bağlama!

NOVFƏLİN MƏCNUNLA SÖHBƏTİ

1... Kim, var idi bir xüceştəfərcam,

Ol əsrdə adilü nikunam;

Tiğilə müsaf müşküli-həll,

Mərufi-zəmanə, adı: Novfəl.

2. Həm eşq yolunda çox yügürmüş,

Həm çox sitəmi-zəmanə görmüş.

Bəzmində misali-dürri-məknun,

Bir gün oxunurdu şeiri-Məcnun,

Qayətdə bəyəndi təzi-pakın,

Məzmuni-kəlami-suznakın.

3. Sordu sifətin, dedilər: “Ey şah!

Aşıftə qılıbdır onu bir mah.

Rüsvalıq edib özünə pişə,

Damü dəd ilə gəzər həmişə”.

Novfəl qılıb arizuyi-Məcnun,

Əshab ilə qıldı əzmi-hamun.

4. Bir guşədə gördü zarü məhcur,

Halı nəəqi-səlahdən dur,

Ətrafını teyrü vəhş almış,

Vəhşət onu bir həsarə salmış,

Çün daireyi-sibaü hail,

Qət etdi, sipəh görüb səlasil,

5. Məcnuna yetişdi ol vəfadar,

Asari-tələttüf etdi izhar:

“Key xəstə, nədir bu çəkdiyin rənc,

Viranədə zayə etdiyin gənc?!

Vəhşi nə bilir sənin məqamın?

Həmcinslərindən istə kamın!

Hal əhlisən, istə əhli-hali,

Səhralərə düşmə laübalı!

6. Dövlət diləsən, hümadən istə,

Gənc istəsən, əjdəhadən istə!

Qəm çəkmə ki, mən olunca qəmxar,

Yarın sənə ənqərib olur yar.

Gər olsa zər ilə iş sərəncam,

Yük-yük tökəlim zər, alalım kam,

Vər olsa gərəz müsafə möhtac,

Biz qan tökəlim, sən eylə tarac.

Ancaq ola gör mənimlə həmdəm,

Mən kim səninem, sənindir ol həm”.

NOVFƏLİN MƏCNUNLA SÖHBƏTİ

1. ... O vaxt bir xoşbəxt, ədalətli, adlı-sanlı qılıncı ilə çox çətinliklərin düyününü açmış Novfəl adlı bir zamanə məşhuru var idi.

2. Həm eşq yolunda çox yürümüşdü, həm də çox zamanə zülmü görmüşdü. Bir gün məclisində Məcnunun qiymətli dürrə bənzər şeiri oxunurdu. Onun səlis üslubunu, yandırıcı sözlərinin məzmununu çox bəyəndi.

3. “O kimdir?” – deyər soruşdu, dedilər: “Ey şah! Onu bir ay (Leyli nəzərdə tutulur) özünə vurğun edibdir, rüsvaylığı özünə peşə edib, həmişə heyvan və vəhşilərlə bir yerdə gəzir”. Novfəl Məcnunu görmək istədi, yoldaşları ilə səhraya yollandılar.

4. Onu bir küncdə atılmış və ağlar tapdı. Halını yaman gündə gördü. Ətrafını quşlar və vəhşilər (vəhşi heyvanlar) bürümüşdü. Yırtıcı heyvanlar onu dövrəyə almışdılar. Vəhşilər qoşunu görüb öz sıralarını dağıtdılar.

5. O vəfadar Məcnuna çatıb mehribanlıqla dedi: “Ey xəstə, bu nə əzabdır çəkirsən, niyə xəzinəni zay etmişən?! Vəhşilər sənə qədrini nə bilirlər. Həmcinslərindən kamını dilə! Hal əhlisən, hal əhlini istə. Sərgərdan səhralara düşmə!”

6. Dövləti huma quşundan, xəzinəni əjdəhadan istə. Neçə ki, qəmxarın mənəm, qəm çəkmə, sabah yarın sənə yar olar. İşin qızılla ötsə, yük-yük qızıl tökərik, kam alırıq. Əgər vuruşa ehtiyac qalsa, biz qan tökərik, qənimət sənə çatar. Mənimlə dost ol və bil ki, mən səninem, demək o da sənindir”.

MƏCNUNUN NOVFƏLƏ DƏRDİNİ İZHAR ETMƏSİ

1. Məcnun dedi: "Ey yeganeyi-əhd!
Tədbirimə çoxlar etdilər cəhd.
Çox əhli-əzaim etdi tədbir,
Olmadı pəri bu divə təsxir.
Topraqlərə töküldü çox zər,
Olmadı bu kimiya müyəssər.
2. Səndə bilirəm ki, lütf çoxdur,
Nə sud, çü məndə bəxt yoxdur.
Sürmə, bilirəm ki, artırır nur,
Nə faidə, göz əgər ola kur?
İqbalıma yoxdur etimadım,
Müşkül görünür mənim muradım.
3. Ah, ər qılasan bu şüglə iqdām,
Rəyincə iş olmaya sərəncām,
Həm dustum olmaya mənə yar;
Həm düşmənlər ola nə dust kim var.
4. Bəxtim, bilirəm, mənim yamandır.
Sud istədiyin mənə ziyandır.
Bəxtim sifətində bir qəzəl var.
Daim qılıram mən onu təkrar:

BU QƏZƏL MƏCNUNİ-ZARINDIR

Vəfa hər kimsədən kim istədim, ondan cəfa gördüm,
Kimi kim bivəfa dünyada gördüm, bivəfa gördüm.

Kimə kim dərdimi izhar qıldım, istəyib dərman,
Özümdən həm betər bir dərdə onu mübtəla gördüm.

Mükəddər xatirimdən qılmadı bir kimsə qəm dəfin,
Səfadən dəm uran həmdəmləri əhli-riya gördüm.

Əgər su damənin tutdum, rəvan döndərdi üz məndən,
Və gor güzgüləndən umdum sidq, əksi-müddəa gördüm.

Ayaq basdım dəri-ümmidə, sərgərdanlığ əl verdi,
Hünər səriştəsin tutdum, əlimdə əjdəha gördüm.

Mənə göstərdi gərdun, tirə bəxtim kövkəbin yüz göz,
Məni-bədbəxt ona hərgah kim baxdım, qəra gördüm.

Füzuli, eyb qılma, üz çevirsəm əhli-ələmdən,
Nədən kim, hər kimə üz tutdum, ondan yüz bəla gördüm.

MƏCNUNUN NOVFƏLƏ DƏRDİNİ İZHAR ETMƏSİ

1. Məcnun dedi: "Ey zəmanənin yeganəsi! Çox
dua-tədbirlə cəhd etdilər, mənə yardım göstərmək
istədilər, lakin pəri divə tabe olmadı. Torpağa çox
qızıl töküldü, bir fayda olmadı.
2. Səndə bilirəm, lütf çoxdur, nə fayda, mənə bəxt
yoxdur. Bilirəm ki, sürmə göz işığını artırır. Göz
kordursa, nə fayda. Bəxtimə inamım yoxdur,
murada çatmağım çətin görünür.
3. Ah, qorxuram, bu işə başlayasan və iş də sən
istədiyin kimi bitməyə, həm sevgilim mənə yar
olmaya və həm də bütün dostlarım dönüb
düşmənim ola.
4. Bilirəm ki, bəxtim yamandır, sənə vermək
istədiyin fayda mənə ziyandır. Bəxtim sifətində bir
qəzəl var, daim mən onu deyirəm:

BU QƏZƏL AĞLAR MƏCNUNUNDUR

Kimdən ki, vəfa istədim, ondan cəfa gördüm.
Vəfasız dünyada kimi gördümsə, vəfasız gördüm.

Kimə ki, dərdimi söyləyib dərman istədim,
Onu özümdən də betər bir dərdə düşmüş gördüm.

Kədərli könlümdən heç kəs qəmi yox etmədi.
Səfadən dəm vuran dostları riya əhli gördüm.

Suyun ətəyindən yapışdım, axarı məndən üz
döndərdi.
Güzgüləndən sədaqət umdum, orada da gözlədiyimin
əksini gördüm.

Ümid qapısına ayaq basdım, sərgərdanlığ
qismətim oldu,
Hünər ipinin ucundan yapışdım, əlimdə əjdəha
gördüm.

Göylər qara baxtımın ulduzunu yüz dəfə mənə
göstərdi.
Nə vaxt baxdımsa, mən bədbəxt onu qara gördüm.

Füzuli, dünya əhlindən üz çevirsəm, eyb tutma,
Ona görə ki, hər kimə üz tutdumsa, ondan yüz bəla
gördüm.

NOVFƏLİN İKİNCİ DƏFƏ VURUŞUB QALİB GƏLMƏSİ VƏ ƏHDİNİ POZMASI

1. Çün tiğ çəkib mübarizi-Rum,
Şam əhlini etdi əmrə məhkum,
Fəth oldu sipahi-türkə mənsub,
Oldu ərəbin sipahı məğlub,
Adətə, yenə ol iki ləşkər,
Rəzm etməyi etdilər müqərrər;
2. Tiğ aldı əlinə pəhləvanlar,
Başlar kəsilib töküldü qanlar.
Can eylədi tərki-xaneyi-tən,
Ol çıxmağa açdı tir rövzən.
Başlarda bəlani çox görüb əql,
Bir özgə məqamə eylədi nəql.
3. Peykan zireh içrə oldu peyvənd
Gül şaxələrinə qönçəmənd.
Əlqissə, xilafı-rəzmi-əvvəl,
Ədayə müzəffər oldu Novfəl.
Xəsm etdi qəbul hökmi-taət,
Başlandı təzərrüü şəfaət.
4. Leylinin atası açdı başın,
Doldurdu gözüne qanlı yaşın,
Əcz ilə dedi ki: "Ey xudavənd!
Şahənşəhi-adilü xirədmənd!
Gər Leyli üçündür izzirabın,
İkrah ilə verməzəm cavabın.
5. Əmma rəhü rəsmidir müqərrər,
Bir övrətə eybdır iki ər.
Leyli bu həşəmdə namizəddir,
Əqd ilə müqəyyədi-əbəddir.
Çün hökmün edər bu rəsmi pamal,
Bari onu qeyrə vermə, sən al!
Gülbərgimizi həvayə vermə!
Namusumuzu fənayə vermə!"
6. Novfəl dedi: "Ey güzidə əşraf!
Yox məndə xilafı-ədlü insaf!
Mən məhz mürüvvətü vəfayəm,
Gəncineyi-gövhəri-ətayəm!
Bidadü sitəm deyil şüarım,
Ədl içrə təməmdir əyarım.
7. Mən həm xəciləm bu macəradən,
Acizlərə qıldığım cəfadən.
Həqqa bu deyildir etiqadım
Kim, hasil edəm mən öz muradım.
Bir sınımışa mumiya dilərdim,
Bir xəstə üçün şəfa dilərdim.

NOVFƏLİN İKİNCİ DƏFƏ VURUŞUB QALİB GƏLMƏSİ VƏ ƏHDİNİ POZMASI

1. Elə ki, Rum pəhləvanı ox çəkib Şam əhlini
əmrə tabe etdi, türk silahı qalib çıxdı. Ərəb
qoşunu isə məğlub çıxdı, adətə yenə o iki ordu
vuruşmağı qərara aldı.
2. Pəhləvanlar oxa əl atdılar, baş kəsildi, qan
töküldü. Can bədən evini tərk etdi. Bunun üçün
oxlar dəşik açdı. Əql başların bəlasının həddən
aşdığını görüb başqa bir yol seçdi.
3. Oxlar zirehlərə sancıldı, elə bil gül budaqları
qönçə bağlamışdı. Qisası, əvvəlki vuruşdan fərqli
olaraq, Novfəl bu dəfə qalib çıxdı. Düşməni itaət
hökmini qəbul etdi, aman istədi.
4. Leylinin atası başını açdı, gözündən qan-yaş
töküdü, acizənə dedi ki: "Ey başçı, müdrək və
ədalətli şahlar şahı! Əgər bu izzirabın Leyli
üçündürsə, cavabında yox demirəm.
5. Ancaq adət belədir ki, bir qadına iki ər ayıbdır.
Leyli qəbilədə nişanlıdır və əbədilik qolu nikahla
bağlıdır. Əgər hökmün bu qaydanı pozursa, bari
o qızı özgəyə vermə, sən al! Gül yarpağımızı
bada vermə, namusumuzu fənaya vermə!"
6. Novfəl dedi: "Ey şərəflilərin seçilmişsi, mən də
ədalət və insafa qarşı deyiləm. Mən ancaq vəfa
və vicdanam, gövhər xəzinəsini bağışlayanam,
şüarım amansız zülm deyil, ölçülərimin məhək
daşı ədalətdir.
7. Özüm də bu macəradan, acizlərə etdiyim
zülmədən xəcalətliyəm. Məqsədim öz muradıma
yetmək deyildi. Bir sınımışa mumiya-dərman
istəyirdim. Bir xəstəyə sağlamlıq diləyirdim.

8. Gördüm, görünür bu əmr müşkil,
Bimar deyil əlacə qabil.
Bidaddən olmuşam peşiman,
Əfv edə məgər bu səhvi sübhan.
Gəlməz gözümə əyalü malın,
Malın sənə olsun əyalın.
Var, indi sən eymənlər ol xətdən,
Minbəd təvəhhüm etmə şərdən".
9. Bunu dedi, açdı aləti-rəzm,
Öz məmləkətinə eylədi əzm...

**BU, İBN SƏLAMIN LEYLİ VƏSLİNƏ
RAĞİB OLDUĞUDUR BU DƏ'VADƏ
SÜBHİ ÜMİDİ KAZİB OLDUĞUDUR**

1. Saqi, bizə rahatlıq ver!
Cansızlara himmet eylə, can ver!
Qıl məst bizi meyi-muğandan!
Əvvəl xoşu xürrəm eylə, ondan
Sor kim, necədir sebatı-ələm.
Əncami-fərəh, nəhayəti-ğəm.
2. Dünyanın işi e'tibarsızdır,
Çərxin rəvişi qərarlıdır.
Çox kimsənə gənc üçün çəkər rənc,
Qeyrinə onun nəsim olur gənc.
3. Gör onu ki, hər nihali-sərkeş
Sudendirü sərf eylər atəş.
Təqdirədir əsl əmri-mənsub,
Xoşdur bu ki, talib ola mətlub.
4. Çün ibn Səlam bildi hali,
Meydani-muradı gördü xali,
Cəmə etdi əkabirin diyarın,
Ə'yanını əhli-ruzigarın,
Göndərdi nikah üçün bəsi mal,
Şərt etdiyin etdi cümlə irsal.
5. Min zərrin nə'l əsbi-tazi,
Misrivü iraqiyü Hicazi,
Min cariyəvü gəlməli-ziba,
Pirayələri hərürü diba.
Min naqə nəbatü qənd yüklü,
Nəsrin dərilü, bənövşə tükü.
6. Min təblə əbirü ənbərü müşk,
Yüz yük gühəri-tərü zəri-xüşk.
Əsbabi-nikah olub rəvanə,
Kəbini kəsildi nəqdi-canə.
7. Leyli bu cəfadan oldu agah,
Kim, buldu baharına xəzan rah.
Ümmidi gözüne doldu torpaq,
Məqsudi-nihali tökdü yarpaq,
Əksi-ğərəz oldu surəti-hal,
İdbarə mübəddəl oldu iqbal,
Gül istər ikən sataşdı xarə,
Nur istər ikən tutuşdu narə.

8. Gördüm ki, bu tələb çətindir. Xəstə
ələcsizdir. Zülmümdən peşman olmuşam. Qoy
bu səhvimi o şərəfli Allah bağışlasın, mal-
dövlətin də mənə gərək deyil, əyalın da sənə
olsun. Get, indi o xətdən arxayın ol, bundan
sonra şərdən qorxma".

9. Bunu dedi, silahını açdı və öz ölkəsinə üz
tutdu...

**BU, İBN SƏLAMIN LEYLİ VƏSLİNƏ
CAN ATDIĞIDIR və BU İDDİADA ÜMİD
SÜBHÜNÜN YALANÇI OLDUĞUDUR**

1. Saqi, bizə rahatlıq ver! Cansızlara rəhmin
gəlsin, can ver! Bizi muğlar meyi ilə məst elə!
əvvəlcə şadlandı, sonra dünyanın işindən,
fələyin sonundan xəbər al. Əncamından, qəmin
sonundan xəbər al.
2. Dünyanın etibarı yox, fələyin çərx
dayanmır. Çox adamlar xəzinə üçün əzab-
əziyyət çəkir, xəzinə də başqasına qismət olur.
3. Bil ki, hər bir təzə fidanın ucaltması sudan
olmasına baxmayaraq, atəş onu yandıra bilər.
Əsl əmr təleyindir. Nə xoşbəxtlik olardı, hamı
arzusuna çatardı.
4. İbn Səlam əhvalatdan xəbər tutub, murad
meydanını kimsəsiz görüb, əlinin
ağsaqqallarını, əyanlarını, zəmanə əhlini başına
topladı. Nikah üçün şərtə uyğun mal göndərdi.
5. Min qızıl nallı ərəb atı, min misirli, iraqı,
hicazlı gözəl cariyə və qulam ki, geyimləri, ipək
və atlas idi. Min nəbatla və qəndlə yüklü, nəsrin
dərilü, bənövşə tükü dəvə.
6. Min tabaq ətir, ənbər, müşk, yüz yük təzə
göhvər və saf qızıl götürüb nikah dəsti yola
düzəldi. Onun can nəqdinə kəbini kəsildi.
7. Leyli bu zülmədən xəbər tutunca, baharının
payıza döndüyünü duyunca ümidinin gözü
torpaqla doldu. Arzusunun ağacı yarpağını
tökdü, halı istədiyinin əleyhinə oldu. Bəxti qara
gəldi, gül istərkən tikana rast gəldi, işığı
axtararkən oda yandı.

8. Əfqan ilə matəm etdi suri,
Matəmkədə məhfili-süruri.
Məşşatə dilərdi zülfü xalın
Artırmağa ziyb ilə camalın.
Ol ahü sirişk ilə dəmadəm,
Xalı güm edərdi, zülfü bərhəm.
9. Əyməzdi hilali vəsməyə baş.
Gözden gıdərərdi sürməsin yaş.
Geysusi çəkərdi şanədən sər,
Bir bar idi gərdənində gövhər.
Güzgüyə kədər verərdi ahi,
Zülmatı-xət istəməzdi mahi.
10. Pabusinə bulmayıb həna dəst,
Etmişdi onu gəm ilə pabəst.
İklilə rüxi urardı atəş,
Buyı-xoş ona gəlirdi naxoş.
Tə'nə dikənindən etməyib bak,
Gül kimi qılırdı geydiyin çak.
11. Hər ləhzə qılırdı ahü fəryad,
Derd ki: "Əlindən, ey fələk, dad!
Səndən bumidi mənim muradım?
Dövrənə bağlı e'tiqadım.
Vəslini təvəqqe etdiyim yar,
Billah, bu deyil, yanıma, zinhar...
13. Cananəsi üçün ol dilər can,
Öz canı üçün dilər bu canan.
Mən onunam, ol mənim əzəldən,
Saxla bu əlaqəyi xələldən.
Ey çərx! Bu əqd olanda möhkəm,
Bəlkə, yox idin arada sən həm.
14. Gəl tərki-təğəllübü sitəm qıl!
Tanrını arada gör, kərəm qıl!
Vermə qəviyə zəif malın!
Düşmənlərə dustlar həlalın!
Məcnunumu sanma kimsədən kəm,
Bir mərdi-rəhi-bəladır ol həm.
15. Ey ibn Səlamı-bisərəncam!
Bilsən sənə məkr edibdir əyyam;
Məcnuna qoyubdur ad - Leyli,
Eylər səni ad ilə təsəlli.
Sən kami-dil istə, mən bəlayəm,
Sən gənc dilə, mən əjdəhayəm.
Əmma deməzəm işin xətdir,
Nisbət mənə gəyətə-ətadır.
16. Qurtar məni atadan-anadan,
Bir gəm yeg olur iki bəladan!"
Dərd ilə qılırdı naləvü ah,
Əsbabi-təcəmmülündən ikrah.

8. Əfqan və matəm toy qurdu, sevinc məclisi
matəmə çevrildi. Bəzəkçi Leylinin gözəlliyini
artırmaq üçün üzünə xal düzürdü, o isə gözünün
yaşı ilə xalı silirdi, saçlarını isə qarışdırırdı.

9. Qası vəsmə üçün baş əymirdi. Gözlərinin
yaşı sürməsinə yuyurdu. Saçları daraqdan
qaçırdı, qızıl boyunbağı boynuna yük idi. Ahı
güzgünü dumanlandırırdı, ay üzünü qara xətt
götürmürdü.

10. Həna onun ayağını öpməyə imkan tapmırdı,
çünki ayaqları dərdlə bağlanmışdı. Üzünün odu
əklilini yandırır, ətir belə xoşuna gəlmirdi.
Tənə tikanından qorxmayaq gül kimi öz
geyimini yırtırdı.

11. Hər an ah və fəryad edərək deyirdi: "Dad
əlindən, ey fələk, mən səndən bunumu
istəmişdim? Axı dövrənə inanmışdım?
Vəslini istədiyim yar bu deyil, yanıma... Allah
eşqinə, saqın.

13. O cananı üçün can diləyir, bu isə öz canı
üçün canan diləyir. Mən onunam, o mənimdir
əzəldən, bu əlaqəni xələldən saxla. Ey çərx, bu
məhəbbət möhkəm bağlananda, bəlkə, sən heç
arada yox idin.

14. Gəl zülmü və tərsinə dolanmağı tərk elə!
Tanrını arada gör, kərəm eylə! Zəiflərin malını
güclüyə, dostların halalını düşməne vermə!
Məcnunumu heç kəsdən əskik sayma, axı o bəla
yolunun mərd yolçusudur.

15. Ey bələc ibn Səlam! Əgər bilsən ki, zəmanə
səni necə aldadıb; Məcnunun adını Leyli
qoyubdur və bununla da sənə təsəlli veribdir.
Sən ürək kamı arzula, mənə bəlayam; sən
xəzinə istə, mən əjdəhayam. Amma işin səhvdir
deməyəm, mənim üçün bu sənənin tərəfindən
böyük bir bəxşışdir.

16. Qurtar məni atadan-anadan, bir qəm iki
bəladan yaxşı olur! Dərd ilə nalə və ah edirdi,
bəzək-düzəkdən qaçırdı.

TƏMAMEYİ-SÜXƏN

1. Ol növ, görünlər iztirabın,
Təzyinü ciladən ictimabın
Eylərlər idi güman ki, ol zar
Bir özgə bəlayədir giriftar.
Qılmışdır ol afitabi müztər,
Hicri-pəderü fəraği-madər.
2. Derlərdi: "Haqındır, ey səmənbu!
Tutmuşdun atan-anan ilə xu;
Hala ki, bulardan ayrılırsan,
Gülbət sitəm olduğun bilirsən!
Əfğaninə hiç mən' yoxdur.
Sən kimi yanan fəraqə çoxdur,
Əmma bu imiş çü xəlqə adət,
Sən həm cəzə eyləmə ziyadət.
3. Qız daim ata evində qalmaz,
Peyvəstə anaya mehr salmaz.
Lazım meyi-ğəflət eyləyib nuş,
Eylərsən atan-anan fəramuş".
4. Leyli bu sözə qılırdı iqrar,
Deməzdi bir özgə möhnətim var.
Görməzdi onu özünə layiq
Kim, tə'nə edə ona xəlayiq.
Qız hər necə olsa yarə talib,
Əlbəttə, gerek həyası gəlib.
5. Bir əhli-həya, min əhli-ibram,
İsyan ilə olmaz iş sərəncam.
El tə'nəsi ilə xahū naxah,
Təklifə düşüb bəzəndi ol mah.
Ol ziynəti ziybə ziybū-ziynət
Bir şəkl ilə verdi ziybi-surət
Kim, onu görəndə derdi gərdun:
İnsaf... kəmalı-səbri-Məcnun!
6. Pirayəsiz ol məh idi afət,
Pirayədən artırıb lətafət,
Bir həddə irişdi afitabi
Kim, oldu niqab hüsni tabi.
7. Çün tutdu ərusi-xəlvəti-şam,
Təmkin ilə xəlvətində aram,
Zülmat ziyayə oldu gəlib,
Yandırdı məşailin kəvakib,
Əncüm gühəri olub şəbəfruz,
Qıldı şəbi-tari geyrəti-ruz.

SÖZÜN SONU

1. Leylinin bu iztirabını, bəzək-düzəkdən qaçmasını görünlər elə bilirdilər ki, o ağların başqa bir dərdi var. Bu günəşin kədərilməsinin səbəbi ata-anasından ayrılmasıdır.
2. Ona deyirdilər. "Haqlısan, ey yasəmən ətirli, atana-anana indiki öyrənmişdin, onlardan ayılırsan, qülbətin zülm olduğunu bilirsən! Əfqanına heç etiraz yoxdur, sən kimi ayrılığa yananlar çoxdur. Amma bu işdə xalqın adəti belədir, özünə çox da zülm vermə.
3. Qız ata evində daim qalmaz, həmişəlik meylini anasına salmaz. Qəflət meyi içib onları unutmağın gərəkdir".
4. Leyli bu sözləri dinləyirdi, deməzdi ki, bir özgə dərdim var. Xalqın tənəsini özünə layiq görməzdi, qız sevgilisini nə qədər istəsə də, və əlbəttə gerek qızın həyası üstün gəlsin.
5. Bir həya əhlinin və ya min abırsızın üsyanı ilə də bu qayda pozulmaz. El tənəsini düşünərək o ay üzlü istər-istəməz bəzəndi. O zinətin gözəlliyi və gözəlliyin zinəti özünə elə zinət vurdu ki, fəlek onu görəndə dedi ki, Mecnunun səbrinə, dözülmünə yazıq.
6. Elə bəzəksiz də o ayüzlü bəla idi. Onun günəş gözəlliyi bəzəkdən elə bir həddə yetişdi ki, onun gözəlliyinin parıltısı niqab oldu.
7. Axşam xəlvətin gəlini təmkin ilə öz xəlvətgahında rahatlaşdı, zülmət işığa qələbə çaldı. Ulduzlar məşəlini yandırdı, onların gövhəri gecəni işıqlandırdı, elə işıq oldu ki, gündüz gecəyə həsəd apardı.

8. Gülçöhrə sənəmlər oldular cam
 Hər bir sənəmin əlində bir şam
 Rəsmi-tərəb etdilər mürəttəb
 Beş yüz бүтү gülrüxü şəkərləb
 Yüz gönçə dəhənli mahparə
 Gül suyu səpərdi rəhgüzərə.
 Yüz gülrux əlində məcməri-ud
 Eylərdi havayı ənberalud.

9. Yüz mahliqa olub ğinasaz.
 Qoşmuşdu sadayı-sazə avaz.
 Yüz nərgisi məst gəzdərüb cam,
 Əhbabə verərdi cami-gülfam.
 Yüz gül başı üzrə yüz təbəq zər
 Olmuşdu nisar üçün müqərrər.

10. Bir xətti-rəvan içində Leyli,
 Nə şövkətə, nə şükuhə meyli,
 Hər ləhzə fəğanü ah edərdi,
 Sərgəştəvü müztərib gedərdi.
 Əndişeyi-zövqü eyşdən pak,
 Seyləbdə san gedərdi xaşak.

11. Çün yetdi hərəmsərayə ol mah,
 Dağıldı olan rəfiqü həmrəh,
 Gül xəlvəti oldu səhni-gülzar,
 Dur oldu bəsatdan xəssü xar.
 Bəxt ibn Səlamı etdi aqah
 Kim: oldu sənə müsəlləm ol mah!

12. Ol talibi-gövhəri-yeganə,
 Gövhər həvəsilə girdi kanə.
 Nə gördü, niqab içində bir nur,
 Gözdən rüxi-dilfuruza məstur.
 Gərm oldu məhəbbətin məzağı,
 Tərpəndi vüsəle iştiaqı.

13. Əl urdu ki, aç ol niqabi,
 Rəf eyləyə ortadan hicabi,
 Leyli dedi: – "Ey hərif-qabil!
 Sənsən sərü sərvəri-qəbail!
 Övsafın eşitmişəm ziyadə,
 Kamilsən ədəbdəvü həyadə.

14. Mə'lum edibəm ki, Qaf ta Qaf,
 İnsafına el veribdir insaf.
 Mən kim, deyiləm gəni, fəqirəm,
 Mehman deməyim, sənə əsirəm!
 Zülm eyləmək etmə mən əsirə,
 İzhari-tərəhhüm et fəqirə!

8. Gülçöhrə gözəllər toplandılar, hər sənəm bir şam tutdu. Şənlik səhnəsi quruldu. Beş yüz gülüzlü, şəkər dodaqlı sənəm yüz qönçə ağız, aypara yola gül suyu səpdi. Yüz gözəl əlində ətirli ud manqalı, buxırdanı havanı ənber ətri ilə doldurdu.

9. Yüz gözəl nəğməkar olub sazın sədasında oxuyurdu. Yüz məst nərgiz cam gəzdirir, dostlara gül rəngli qədəh paylayırdı. Yüz gülün başında yüz tabaq qızıl şabaş üçün hazır idi.

10. Leylisə kəcavədə taxt içində oturub, nə şövkətə, nə şana meyil etmədən hər dəm ah-fəğan edirdi, başıbəlalı və qəmgin, zövqdən, səfadan uzaq, seldə çör-çöp gedən kimi gedirdi.

11. O ay öz hərəm sarayına çatanda dost-aşınaları başından dağıldı, o gül gülzarda xəlvətə çəkildi, çör-çöpsə məclisdən uzaqlaşdı. Bəxt İbn Səlama xəbər yetirdi ki, o ay sənə malın oldu.

12. O yeganə gövhərin həvəsində olan bu həvəslə gövhər mədənə girdi, nə gördü niqab içində bir nur. Ürək açan üzü gözdən gizli. Məhəbbətin zövqü qızıxdı, vüsəl eşqi coşdu.

13. Əl atdı ki, niqabı üzündən götürüb aradan pərdəni qaldırsın, Leyli dedi: "Ey qabil rəfiqim! Qəbilələrin sərvəri-başçısı sənsən. Sənə tərifini eşitmişəm. Ədəbdə, həyadə kamilsən.

14. Bilirəm ki, Qafdan Qafa qədər el insafına ədalətlə qiymət verib. Mən zəngin deyiləm, fəqirəm, sənə qonaq deyiləm, əsirəm! Mən əsirə zülm eləmə, fəqirə mərhəmət göstər.

15. Gör canü tənimdə iztirabım,
 Sor hali-dilim, eşit cavabım!
 Mən məktəbə getdiyim zamanlar,
 Hifzi-səbəq etdiyim zamanlar,
 Bir şəxs mənə göründü naghah,
 Oldum pəri olduğundan agah.
 16. Cinnilər içində ol pərizad
 Ülfət mənim ilə qıldı bünyad.
 Hər ləhzə durar mənə bərabər,
 Der kim: "Bəniadəm etmə həmsər!
 Yoxsa qılaram dəmində fani,
 Bir zərb ilə həm səni, həm anı!"
 17. Çox məkr qılındı, oldu tədbir,
 Boynumdan alınmadı bu zəncir.
 Dəf olmadı bu bəliyyə hərgiz,
 Həm ata, həm ana oldu aciz.
 Çün bulmadı kimsə çareyi-kar,
 Məndən ata-ana oldu bizar.
 18. Şeydalığım oldu aləmə faş,
 Nifrət qılır oldu yarı yoldaş.
 Sən həm ki, bizim diyarə yetdin,
 Əlbəttə, bu qissəni eşitdin.
 Hala ki, səninlə düşdü bazar,
 Oldun düri-əqdima xiridar;
 Qarşımda həm ol pəri durubdur,
 Geyrət qılincına əl urubdur.
 19. Tərk et ki, bu vəsl bimi-candır,
 Həm özünə, həm mənə ziyandır!
 Bir neçə zaman təhəmmül eylə,
 Dərmanın istə, təvəkkül eylə!
 Ola ki, müyəssər ola məqsud,
 Səndən açıla bu bəbi-məsdud.
 Qət ola zəbani-tə'ni-düşmən,
 Həm sən yetəsən muradə, həm mən".
 20. Ol sadəzəmir ona inandı,
 Cinni xəbərin səhih sandı.
 Vəhm etdi ki, olsa yarə vasil,
 Nöqsan ola canü cahə hasil.
 Cananə yolunda ömrü cahi,
 Ol naqisin oldu səddi-rahi.
 21. Bir rəsmi-qədimdir cahanda,
 Sud istəyən istəmək ziyan da.
 Canan diləyən cəfayə dözmək,
 Gənc istəyən əjdəhayə dözmək.

15. Canımdakı, bədənimdəki əzabı gör,
 ürəyimin halını xəbər al, cavabımı eşit. Mən
 məktəbə getdiyim, dərs aldığım zamanlar
 birdən gözüme bir nəfər göründü. Bildim ki, o
 pəridir.

16. Cinnilər arasında bu pərizad mənimlə ülfət
 bağladı. Həmişə yanımda durar və mənə
 deyirdi: "İnsan evladına ərə getmə, yoxsa bir
 zərbəylə bircə anda səni də, onu da məhv
 edərim".

17. Nə qədər məkr-hiylə işlətdimsə, bu zəncir
 boynumdan açılmadı, bu bəla yox olmadı. Ata-
 anam da aciz qaldı. Heç kəs çarə tapa bilmədiyi
 üçün atam-anam məndən zara gəldi.

18. Divanəliyim aləmə bəlli oldu, dost-
 yoldaşım mənə nifrət etdi. Sən bizim yerə
 gələndə, yaqin ki, bu məsələni eşitdin. İndi ki,
 alverim səninlə oldu, kəbin dürrümə müştəri
 çıxdın, bil ki, qarşımda o pəri durubdur və
 qeyrət qılincına əl atıbdir.

19. Bu vəsidən vaz keç ki, can qorxusudur, həm
 sənə və həm də mənə ziyandır. Bir neçə vaxt
 səbir eylə, çarə elə, Allaha sığın. Bəlkə,
 məqsədinə çatasan, bu bağlı qapını açasan.
 Düşmənin tənə dili kəsilə, həm mən, həm də sən
 murada yetək".

20. O sadəürekli qıza inandı, cin söhbətini
 doğru sandı, qorxdı ki, yarına yetişsə, canına
 xətər gəlsin, can və cah-calal qeydi sevgilisinin
 yolunda o naqisin qabağını kəsdi.

21. Dünyanın qədim qaydası budur, fayda
 axtaran, zərərdən qorxmamalıdır. Canan
 diləyən – cəfaya, xəzinə istəyən – əjdəhaya
 dözməlidir.

**LEYLİNİN İBN SƏLAMA NİGAH
EDİLMƏSİNİN MƏCNUNA XƏBƏR
VERİLMƏSİ**

1. Sahibxəbəri-fəsanəpərdaz,
Bu tərz ilə qıldı qissə ağaz,
Kim, var idi bir nədimi-nadir,
Zeyd adlı, vəfayi-əhdə qadir...
2. Olmuşdu əsir bir nigarə,
Büt ziybli, Zeynəb adlı yarə.
Çəkmişdi məhəbbətin cəfasın,
Görmüşdü mələmətin bəlasın.
Ol aşıqı-müstəməndi-məhzun,
Eylərdi həmişə meyli-Məcnun...
3. Leyli ərə getdiyindən ol zar,
Təhqiqlə oldu çün xəbərdar.
Məcnuna özün yetirdi filhal,
Rəngi-rüxi-zərdi aşkdən al.
4. Məcnun dedi: "Ey vəfalı yarım!
Qəm mərhələsində qəmküsarım!
Adətə görünməz ixtilatın,
Hərgüncüyə bənzəməz nişatın,
Noldu sənə, söylə, zar olubsan?
Bitaqətü biqərar olubsan?
... Qandan bu küdurət oldu hasil?
Noldu səbəbi-mələləti-dil?"
5. Zeyd ol xəsi-xüşkə urdu atəş,
Suz ilə dedi ki: "Ey bəlakəş!
Dün əxtəri-bəxtin oldu tirə,
Dövrən sitəm etdi sən fəqirə.
Yar İbn Səlamə ruzi oldu,
Ruzi sənə dərdü suzi oldu.
6. Yar özgəyə oldu şəmi-məhfıl,
Qaldı sənə tabi-atəşi-dil.
Əğyar ilə oldu yar Leyli,
Var indi sən ondan ol təsəlli.
Zayə sənə ol fəğanü ahın,
Suzi-şəbü ahi-sübhəhahın".
7. Məcnun ki, xəbərdən oldu agah,
Gərdunə yetirdi şöleyi-ah.
Vəhşilər içində ol giriftar,
Bir dərd ilə qıldı naləvü zar.
... Yazdı alıban əlinə xəmə,
Dildarına bir itabnamə.

**LEYLİNİN İBN SƏLAMA NİGAH
EDİLMƏSİNİN MƏCNUNA XƏBƏR
VERİLMƏSİ**

1. Əfsanə qoşan rəvayət sahibi hekayəti belə başladı: Bir nadir dost var idi, vəfalıydı, adı Zeyd idi. ...
2. Zeynəb adlı büt kimi bir gözəlin əsiriydi. Məhəbbətin cəfasını çəkmiş, məzəmmət bəlasını görmüşdü. Bu zavallı və kədərli aşıq həmişə Məcnuna meyil edərdi. ...
3. Leylinin ərə getdiyini o ağlar yaqın edən kimi üzünün rəngi saralmış, göz yaşlarından qana boyanmış, dərhal özünü Məcnuna yetirdi.
4. Məcnun dedi: "Ey vəfalı dostum! Qəmli çağlarımda qəmküsarım. Söhbətin həmişəki deyil, şadlığın hərgüncü kimi deyil. Sənə nə olubdur, söylə, nədən belə ağlarsan? Taqətini, səbrini itirmisən? Bu kədər nədəndir, ürək dərdinin səbəbi nədir?"
5. Elə bil qurumuş çöpə od vuruldu, Zeyd yanaraq dedi: "Ey bəlakeş! Dünən bəxt ulduzun qaraldı, dövrən sən yazığa zülm etdi. Yarın İbn Səlamın qisməti oldu, səninsə qismətinə yanıb sızlamaq qaldı.
6. Sevgilin özgə məclisinin şamı oldu, səninsə qismətin ürək oduna dözmək oldu. Leyli başqasına yar oldu. İndi get, bundan təsəlli al. Sənin fəğanın, ahın, gecələrin oduna yanmağın, sübhələrinin fəryadı zay oldu".
7. Məcnun bu xəbəri eşidəndə ahının alovu göylərə ucaldı. Vəhşilər içində bu bədbəxt bir nalə çəkdi. ... Əlinə qələm aldı, dildarına bir məzəmmət məktubu yazdı.

**ATASININ MƏCNUNU SƏHRADA
TAPMASI VƏ NƏSİHƏTLƏ YOLA
GƏTİRMƏKDƏ ACİZ QALMASI**

1. Təhrir qılında əhli-inşa,
Böylə bu misalə çəkdi tuğra
Kim, güsseyi-dəhr mübtəlası,
Məcnuni-şikəstənin atası
Qalmışdı mələmət içrə dün-gün,
Nə günü gün idi, nə dünü dün.
2. Getmiş idi əldən ixtiyarı,
Gündüz səbri, gecə qərarı.
Qılmazdı tərəddüdündə təqsir,
Bulmazdı bu dərdə hiç tədbir.
3. Bir gün onu etdilər xəbərdar,
– “Key piri-şikəsteyi-diləfkar!
Dün Leyli atası, ol siyəhdil,
Ol münimi-süflə, piri-cahil,
Sərxeyli yanında dad edərdi,
Məcnuni-həzini yad edərdi:
4. “Kim, bu dəli hökmə olmayıb ram,
Xəlqə bizi eylər oldu bədnam.
Peyvəstə bizə yetər bəlası,
Novfəl gəzəbindən et qiyasi.
Hər necə ki, təndə canı vardır,
Namusumuza ziyanı vardır.
5. Çün məhzi-şər oldu zati-əfi,
Vacib görünür müdam dəfi”
Namus bizim deyil, sənindir.
Dəf eyləyə gör ki, düşmənidir.
Çün kim zərərində gördülər nəf.
Əzm eylədilər ki, edələr dəf.
6. Yadin deyil, eylə oğlunu yad!
Qıl çarə ki, düşmən olmaya şad”.
Ol pir düşüb min iztirabə,
Naçar özün verib əzabə,
Səhralərə tutdu seyl tək ru,
Cəhd ilə yüyüdü gəzdi hər su.
7. Mənzil-mənzil sirişki qanın,
Rəhbər qılıb istədi nişanın.
Çün gecəyə gündüz oldu təğyir,
Oldu gecə zülməti cahangir,
Rəf oldu ələmeyi-mənazil,
Ol pirə tərəddüd oldu müşkil.

**ATASININ MƏCNUNU SƏHRADA
TAPMASI VƏ NƏSİHƏTLƏ YOLA
GƏTİRMƏKDƏ ACİZ QALMASI**

1. Qələm əhli əhvalatı yazanda hekayəti belə
möhürlədi ki, zəmanə dərdinə düşmüş xəstə
Məcnunun atası gecə-gündüz qaxınc
içindəydi. Nə gecəsi gecəydi, ne gündüzü
gündüz.
2. Əlindən ixtiyarı getmişdi, gündüzlər səbri,
gecələr qərarı yox idi. Əlindən gələni edirdi,
ancaq bu dərdə heç bir əlac tapa bilmirdi.
3. Bir gün ona xəbər çatdırdılar ki, “Ey ürəyi
yaralı xəstə qoca! Dünən Leylinin o acıdil
atası, o varlı alçaq, cahil qoca xeyli adam
içində dad edirdi, yazıq Məcnunun adını
çəkirdi:
4. “Bu divanə hökmə tabe olmayıb, bizi el
içində bədnam eləyir. Daima bizə zərəri dəyir,
elə Novfəlin qəzəbini götürün. Necə ki, təndə
canı var, namusumuza ziyandır.
5. Şeir ilanının zatında olduğu üçün onu dəf
etmək lazımdır. Namus bizim deyil, sənindir,
dəf elə, axı o sənin düşmənidir. Düşmənliliyinə
inandılar, onu yox eləmək qərarına gəldilər.
6. Yad deyil, oğlunu yada sal, bir çarə gör ki,
düşmənimiz sevinməsin”. O qoca min iztiraba
dözüb, ələcsiz qaldı; özünə əzab verib sel tək
səhralara üz tutdu; cəhd edib hər yeri gəzdi.
7. Mənzil-mənzil qanlı göz yaşlarının izini
tutub onun nişanını axtardı. Gecənin qaranlığı
gündüzü əvəz edəndə, dünya zülmətin əlinə
keçəndə, iz seçmək çətinləşdi, qocanın axtarışı
ağırlaşdı.

8. Sərgəştə gəzərkən eyləyib ah,
 Bir şölə ona göründü naghah,
 Ol pirin olub dəlili-rahi,
 Ruz etdi ol od şəbi-siyahi.
 Sandı odu yandıran ərəbdir,
 Xeyli həşəm ol oda səbəbdir.
 9. Pərvanə kimi üz urdu narə,
 Çün yetdi və eylədi nəzarə,
 Gördü ki, bu şölə bir nəfəsdir,
 Nə şöləyi-cirmi-xarü xəsdir,
 Məcnununur bu ahi-sərkəş,
 Çəkmiş, urmuş cahana atəş.
 10. Qəti-nəzər eyləmiş cahandan,
 Keçmiş sərü çeşmə cismü candan
 Nə mülk, nə mal cüstcüsü,
 Nə ata, nə ana arizusu,
 Getmiş yelə bərgi-etibari,
 Ol qalmışü merg intizarı.
 11. Ol pir çü gördü oğlu halın,
 Tökdü rüxi-zərdə əşki-alın.
 Yanında oturdu zarü gəmnak,
 Əl urdu ki, çöhrəsini edə pak,
 12. Ol şeyftə açdı çeşmə-pürnəm,
 – “Kimsən? – dedi – ey mənimlə həmdəm
 Gər elçi isən, yetir pəyamın!
 Ver müjdəsin ol məhi-təməmin!
 Vər yolçu isən, oturma gəfil,
 Əzm eylə, gözət bir özgə mənzil!”
 13. Ol pir təzərrö etdi ağaz:
 – “Key nəqdi-həyatə kisəpərdaz!
 Mən dürcəmə sən düri-şəbəfruz,
 Yəni atanam məni-siyəhrüz!
 Ey hasili-məzrəi-vücutim!
 Vey ömr xəsarətində sudim!
 14. Ey cövhəri canımın həvası,
 Vey didəyi-bəxtimin ziyası!
 Dərdim olasan mənim pənahım,
 Fəxrım, şərəfim, ümidgahım.
 Məndən bu sərir olanda xali,
 Sən olasan əhli-mülkə vali.
 15. Xəlq edə səni görəndə yadım,
 Baqi sənin ilə ola adım.
 Gər tıflılıyində məstü bibak,
 Səhrayə düşüb, yaxan qılıb çak,
 Oldun rəhi-eşq içində məşhur,
 Məzur idin ol zamanda, məzur!

8. Ah-vayla avara gəzərkən qəflətən bir işıq
 göründü və o, qocaya yol göstərdi. O od qara
 gecəni gündüzə çevirirdi. Elə bildi ki, odu
 yandıran böyük bir ərəb qəbiləsidir.
 9. Pərvanə kimi oda tərəf üz tutdu, yetişib
 baxıb gördü ki, bu şölə bir nəfəsdir, çör-çöp
 yanmasının işığı deyil, Məcnunun başından
 ucalan ahdır, ucalır, od saçır.
 10. Dünyadan gözünü çəkmiş, başından-
 gözündən, cismindən, canından keçmiş
 Məcnunun ahıdır. O nə mal, nə mülk
 qovğasıdadır, nə ana, nə ata arzusundadır.
 Etibar yarpaqlarını yel aparmış. Gözlədiyi
 tək cə ölumdür.
 11. Oğlunun halını görüb qoca gözündən
 saralmış üzünə qanlı yaş tökdü. Dərd-qəm
 içində onun yanında oturdu, əl uzatdı ki,
 üzünün tozunu silsin.
 12. O yazıq yaşla dolu gözünü açdı və dedi:
 “Kimsən! Ey mənim həmdəmə! Əgər
 elçisənsə, xəbərini yetir! O bədrələnmiş ayın
 müjdəsini ver! Əgər yolçusansa, vaxtını itirmə,
 çalış, özünə özgə mənzil axtarma.
 13. O qoca yalvarmağa başladı: “Ey mənim
 həyat nəqdimin sahibi! Mən sandıqçayam, sən
 gecəni işıqlandıran dürrsən, yəni mən üzüqara
 sənin atanam! Mənim ziyana düşmüş
 ömrümün barı-bəhəri:
 14. Ey canımın cövhərinin havası! Ey bəxtimin
 gözünün nuru! Deyirdim, mənim köməyim
 olasan, fəxrım, şərəfim, ümidim olasan.
 15. Bu taxt məndən boşalanda sən mülkümə
 vali olasan, səni görəndə xəlq məni yada sala,
 sənin adınla adım həmişəlik ola. Uşaq vaxtında
 sərxoş olub qorxmadan səhralara düşəndə,
 yaxanı yırtıb eşq yolunda dünyada məşhur
 olduqda o vaxt üzürlüydün!

16. Hər vaxtdadır bir əmr gəlib,
Hər əhddədir bir iş münasib.
Növrəslərə eşq bir hünərdir,
Sərhəddi-kəmalə rəhbərdir.
Hala ki, məqami-əql buldun,
Təhsili-kəmalə qabil oldun,
17. Səndən nə rəva bu macəralər,
Sərmayeyi-eyb olan sədalər.
Gər gafil idin, ol indi aqıl,
Səhralərə düşmə, gəzmə gafil!
Vəhşilər ilə nədir bu birlik?
İnsan ilə xoş deyilmi dirlik?
18. Vəhşi ilə vəhşi, teyr ile teyr,
Həmcins ilə xoşdur eyləmək seyr
Rəhm et məni-zarü namuradə,
Qoyma bu məşəqqətü bələdə.
Kafürvəş oldu mişknabım,
Bu sübhədə sənsən afitabım!
19. Olmaq əlifim qərinəyi-dal,
Meylim sinə olmağunadır dal.
Dövrən sitəmilə canə yetdim,
Mən özgə diyar əzmin etdim.
Gəl, tapşırıyım sənə məqamım,
Zəbt eylə büsatü ehtiramım!
20. Nə sud həmişə məstlikdən,
Nə faidə bütperəstlikdən?
Ey məst, kəmal-i-hiddətindən,
Yoxdur xəbərin qəbahətindən!
Ol ləhzə ki, huşiyar olursan,
Əlbəttə ki, şərmsar olursan.
21. Ey bütəkədlər sənəmpərəsti!
Çün rəf ola bu hicabi-məsti.
Məzmun olub etdiyin bu halət,
Əlbəttə, sənə yetər xəcalət.
Bir dilbərə ver könül ki, daim
Bünyadi-səbatı ola qaim!
22. Gər olsa yolunda bu cahan xak,
Damani ola gübardən pak.
Sən seydi olan xücestə şəhbaz
Hər ləhzə qılır bir əldə pərvaz.
Gəh Novfələdir mütii-fərman,
Gəh İbn Səlamə munisi-can.
23. Sən – böylə bəlalərə giriftar,
Ol – öylə çirağı-bəzmi-əğyar.
Şərm eylə bu eşqbazlıqdan,
Bifaidə cangüdazlıqdan!

16. Hər vaxtın bir əmri var, hər əhdin öz
uyar işi var. Cavanlar üçün eşq
hünərdir, ağıla dolmağa rəhbərdir. İndi
ki, ağıl məqamına çatmışsan, tam təhsilə,
kamala sahib olmusan.

17. Bu macəralar, əsası eyib olan
sədalar sənə rəvadırmı? Əgər özündən
xəbərsiz idinsə, indi ağıllı ol, səhralara
düşmə, qafil gəzmə! Bu vəhşilərlə birlik
nədir? Dirilik insanla xoş deyilmi?

18. Vəhşilər vəhşilərlə, quşlar quşlarla,
hərəyə öz həmcinsi ilə gəzmək xoşdur.
Mən ağlar namurada da rəhm et, məni
bu bəla əzabında qoyma. Mişkim kafura
dönür. Mənim sübhümün günəşi
sənsən.

19. Belimin bükülməsi ömrün sona
yetməsinin və meylimin qəbrə tərəf
olmasının sübutudur. Dövrün
sitəmindən cana yetmişəm, artıq özgə
yolun yolçusuyam. Gəl yerimi sənə
tapşırım, büsatımın, ehtiramımın sahibi
ol.

20. Həmişə məstlikdən nə xeyir?
Bütperəstlikdən nə fayda? Ey məst,
hiddətin o qədərdir ki, qəbahətindən
xəbərin yoxdur? Elə ki, ayılırsan,
əlbəttə, xəcalət çəkirsən.

21. Ey bütxanələr sənəmpərəsti! Bu
sərxoşluq pərdəsi üzündən
götürülməlidir. Bu məzəmmətli halətin
sənə ancaq xəcalət gətirər. Elə bir
dilbərə könül ver ki, səbatı olsun.

22. Yolunda bütün dünya toza, torpağa
dönsə də, ətəyi təmiz olsun. Səni
ovlamış xoşbəxt şahin daima əldən-ələ
qonur. Gəh Novfəlin qulluğunda durur,
gəh ibn Səlama can dostu olur.

23. Sən bu bələdə ikən o düşmən
məclisinin çirağıdır. Bu eşqbazlıqdan
canını boş yerə güdaza verməkdən utan.

24. Yoxdur çü bəqasi ruzigarın,
Fərz eylə ki, oldu yar yarin,
Vəsl etmə onunla kim, bilirsən,
Bir gün olur ondan ayrılırsan.

25. Tərk eylə bu hərzə-hərzə seyri,
Yad eylə ilahi, anma geyri
Kim, nəfsə məadü mərcə oldur,
Qət et ona söz ki, məqtə oldur.
Həq sanei-dəhrü kargəhdir,
Bunda əməl etməmək günəhdir.

26. Hər kimsə gərək gələn məhəldə,
Bu kargəh icrə bir əməldə.
Hər kim nə əməl qılırsa bünyad,
Muzdunu verər əməlcə ustad.
Ey kargəhi-cahana daxil,
Sən həm əməl eylə, olma ğafil!

27. Vəqt oldu səfər qılam cahandan,
Avarə olam bu xakidandan;
Vəqt oldu verəm fənayə təxtim,
Qədr ilə çəkəm bəqayə rəxtim.
Gəl yanıma, eylə fikri-halım!
Bigənəyə vermə mülkü malım!

28. Çün onu yığınca çəkmişəm rənc,
Qıyma ki, nəsibi-ğeyr ola gənc.
Eşqin, bilirəm ki, böylə qalmaz,
Daim səni ğəm bu halə salmaz;
Bəxtin oyananda bu yuxudan,
Hirsin yorulanda cüstcudan,
Qorxum bu ki, özgə ola halım,
Dünyadə nə mən qalam, nə malım.

29. Bیکəslik olub sənə müqərrər,
Bیکəs olasan müdam, bizər...
Aqıl kişi durbin gərəkdir,
Dünyada ümid bir dirəkdir”.

30. Çün pəndi tükətdi ol xirədmənd,
Məcnuna təfavüt etdi ol pənd.
Dövlətli sözünə oldu mail,
Bir fikr elədi ki, ola aqıl,
Qət edə səlasili-cünuni,
Sevdasının olmaya zəbuni;
Tərk eyləyə arizuyi-dildar,
Eşqə dəxi olmaya giriftar.

24. Dünyanın vəfası yoxdur. Tutaq ki, yarın sənə yar oldu. Onunla qovuşanda bil ki, bir gün gələcək ayrılacaqsan.

25. Bu boş-boş gəzməyi burax. Allahı yada sal, başqa heç kəsi anma, çünki o ruhun son sığınacağı və son qayıdacağı yerdir. Axırda da ruhun Allahındır. Sən sözünü ona de, çünki son nöqtə odur. Allah zamanın da, aləmin də yaradıcısıdır. Buna əməl eləməmək günəhdir.

26. Hər kəs bu iş yerində bir iş görməlidir. Ustad muzdu hər kəsin əməlinə görə verir. Ey bu iş evinə – dünyaya gəlmiş, sən də bir əməldən yapış, qafil olma!

27. Mənim də dünyadan köç edib, bu torpaq binasından ayrılmaq vaxtım gəlib. Vaxtımı fənaya vermək, qədr-qiyəmətlə yatağımı əbədi dünyaya çəkmək vaxtım gəlib. Qayıt yanıma, məni də düşün! Malımı, mülkümü yadlara vermə.

28. Çünki onu çox əzabla yığmışam, qıyma xəzinə özgülərin payı olsun. Bilirəm, eşqin belə qalmayacaq, qəm səni həmişə bu hala salmayacaq. Bəxtin yuxudan oyananda bu çəkişmədən yorulanda, qorxuram, halın başqa ola, dünyada nə mən olam, nə malım.

29. Kimsəsizliyə bağlanıbsan, qorxuram, kimsəsiz və qızılsız qalasan. Aqıl insan uzağı görən olmalıdır, dünyada ümid bir dirəkdir”.

30. Ağıllı qoca nəsihətini bitirəndə, öyüd Məcnuna təsir elədi. Müdrək sözlərə mayıl oldu, bir fikrə düşdü ki, aqıl olsun, divanəlik zəncirini qırsın, öz sevdasının əsiri olmasın. Dildar arzusundan keçib bir daha eşqə düşməsin.

31. Əmma yenə eşq şəhriyari
Fərmanına çəkdi ol fikari:

– “Key vari olan mənim cahanda
Nən var sənin, bu cismü canda?
Cənə təmə etmə kim, mənimdir!
Tərk eylə tənə ki, məskənimdir!
Məndən keçü canü təndən ayrıl!
Qoy varlığın, özünlə sən bil!”

32. Gülbün kimi qanı cuşa gəldi,
Bülbül sifəti xüruşə gəldi:

– “Key eyni-səlah olan bəyani!
Vəzi mənə afiyət nişanı!
Mən həm buna qailəm ki, pəndin
Məzmuni-kəlamı-sudməndin
Nisbət mənə xeyrdir, deyil şəh,
Gər olsa eşitməyi müyəsşər.

33. Gərçi sözüne qulaq tutdum,
Nə sud, eşitdimü unuttum.
Sən demə ki, tut xəbər sözündən
Kim, yox xəbərim mənim özümdən.
Eşq aldı dərunimü birunim,
Getdi vələ səbr ilə sükunim.

34. Mən əqlə təvəccöh eylərəm çox,
Sevda yolunu tutar ki: – Yox, yox!
Sən qandanü tərki-eşq qandan?
Eşqi-əzəli çıxarmı candan?
Tənə sitəmilə cənə yetdim,
Tərk eylə mənə çü tərkin etdim!

35. Lütf eylə zaman-zaman verib pənd,
İslahıma olma arizumənd!
Artar ələmim bu macəradən,
Atəş kimi cünbüşü-həvadən.
Bir şişə ki, oldu parə-parə,
Peyvəndinə hiç varımı çarə?

36. Təklifimi qılma xanımanə,
Gör sürəti-gərdişi-zəmanə;
Çün sən həm onu qoyub gedirsən,
Onda mənə əyləyib nedirsən?
Ancaq mənə ərzi-mülkü mal et!
Oğlunu özün kimi xəyal et!
Fərz eylə ki, malə oldu vali,
Getdi, yenə geyrə qoydu mali”.

31. Amma yenə eşq şəhriyari o yazığı qulluğuna
çəkdi: “Ey bu dünyada bütün varlığı mənim
olan! Bu cism və canda sənə nəyin var? Cənə
tamah salma ki, mənimdir! Tənəmdən əl çək ki,
məskənimdir! Məndən keç, canımdan,
tənəmdən ayrıl! Varın qoy özünün olsun, özün
bil!” – dedi.

32. Gül kolu kimi qanı cuşa gəldi. Bülbül kimi
fəğanə gəldi: “Ey sözləri tamam haqlı olan!
Nəsihəti mənə sağlamlıq nişanı olan! Mən
inanıram ki, öyüdünün, kəlamının və
fikirlərinin faydalılığı mənim xeyrimədir,
şərimə deyil. Əgər eşitməyim mümkün olsaydı!

33. Əgər sözüne qulaq tutdumsa da, nə fayda,
eşitdim və unuttum. Sən demə, sözündən xəbər
tut, çünki mənim özümdən xəbərim yoxdur.
Daxilimi və xaricimi eşq alıb, səbrimi,
sükutum yel aparıb.

34. Mən çox ağıla can atıram, amma sevda
yolumu tutub ki, yox, yox! Sən hara, eşqi tərk
etmək hara! Əzəli eşq də candan çıxarmı?
Tənənin sitəmindən cənə yetdim. Mənə tərk
eylə, çünki sənə tərk etmişəm.

35. Rəhm elə, zaman-zaman nəsihət verib mənə
sağaltmaq arzusuna düşmə! Bu rəftarından
dərdim-qədim yeldən od güclənən kimi artar.
Para-para olmuş şüşənin calanmasına çarə
vadırımı?

36. Mənə evə çağırma, zamanın sürətini gör ki,
sən də onu qoyub gedirsən, onda mənə niyə
dayandırırısan? Sənsə ancaq mənə mülk, mal
sözü söylə! Oğlunu da özün kimi bil! Fərz elə
ki, mala sahib oldu, getdi, yenə dövləti özəsinə
qoydu”.

37. Ol kişvəri-eşq padişahi,
 Ol övci-bəlavü dərd mahi
 Üzr ilə qılırdı eyləyib ah,
 Babasına şərhi-ğəm ki, nığah
 Lərzən oluban tənə-həzini,
 Qan doldu qolundan asitini.
 38. Əl verdi atasına təhəyyür,
 Məcnun dedi: – “Eyləmə təfəkkür!
 Fəsd eylədi ol бүti-pərizad,
 Niş urdu onun qoluna fəssad;
 Ol zəxm əsəri göründü məndə,
 Biz bir ruhuz iki bədəndə.
 39. Bizdə ikilik nişanı yoxdur,
 Hər birinin özgə canı yoxdur.
 Sən sanma ki, oldur ol, mənəm mən,
 Bir can ilə zindədir iki tən.
 Xürrəm oluram, o olsa xürrəm,
 Qəm yetmə ona, mənə yetər ğəm”.
 40. Ol pir çü vaqif oldu halə,
 İnsaf gətirdi ol kəmalə.
 Bildi ki, deyil bu nəqş batil,
 Olmaz hiyələ ilə eşq zail.
 Minbəd nəsihət etməz oldu,
 Tən ilə fəzihət etməz oldu,
 Tərk etdi təriqeyi-nizain,
 Nomid olub eylədi vidain

37. O eşq ölkəsinin padişahı, o bəla-dərd
 zirvəsinin ayı, üzr istəyib ah çəkirdi. Atasına
 qəmini anladırkı ki, birdən zəif bədəni titrədi,
 qolundan qolçağına qan doldu.
 38. Atası heyfət elədi. Məcnun dedi: “Fikir
 eləmə, o pərizad bütümdən qan aldılar. Qan alan
 onun qoluna nəstər vurdu və onun nişanəsi
 məndə göründü. Biz iki bədəndə bir ruhuq.
 39. Bizdə ikilik nişanı yoxdur. Hər birimizin
 özgə canı yoxdur. Sən sanma ki, o odur, mən
 mənəm, iki tənımız bir canla diridir. O, şad olsa,
 şad oluram, qəm etsə, mənə də qəm yetir”.
 40. O pir bu halı bilib bu kamalın qiymətini
 insafla anladı. Bildi ki, bu nəqş pozulan deyil,
 hiylə ilə eşq zail olmaz. Bir daha nəsihət, tənə
 vurmaqla əzab vermədi. Qovğa yolundan əl
 çəkib ümitsiz vidalaşdı.

**BU, MƏCNUN ATASININ TƏRKİ-NİZA
ETDİYİDİR və NAÇAR HƏSRƏTLƏ
VİDA ETDİYİDİR**

- 1.- "Key rışteyi-gövhəri-muradım!
Ayineyi-hüsni-e'tiqadım!
Bir ləhzə mənə tərəhhüm eylə!
Göftarım eşit, tekəllüm eyle!
Pərvayi-məni şikəstəhal et!
Əzmi-səfər eylədim, həlal et!
2. Naxoş sənə məndən idi əhval,
Mən getməli oldum, indi xoş qal!
Zinhar şikayət etmə məndən,
İncikli hekayət etmə məndən!
Dirlikdə çü səndən almadım kam,
Tuvsənliyə düşdün, olmadın ram;
3. Budur kərəmindən iltimasım
Kim, tutasan öldüyümdə yasım!
Hər ləhzə edib fəğanü zari,
Torpağıma edəsən güzari.
Təklifi-nişatü eyş qılmən
Kim, sən deyəsən: "bu rəsmi bilmən".
4. Fəryadü fəğandır əsli-matəm,
Sən xud bu rəvişdəsən müsəlləm.
Öz adətin ilə nalə eylə,
Əcrini mənə həvalə eylə!
Budur gərəzim ki, dustü düşmən
Görsün səni eyləyəndə şivən.
Bikəsliyəm olmaya mənə ar,
Mə'lum edələr ki, varisim var".
5. Çün qıldı vəsiyyəti ol pərişan,
Döndü evə gəldi zarü giryan.
Dərdü ələm etdi onu rəncur,
Qalmadı həyatı şəm'inə nur,
Dərdinə bulunmaz oldu dərman, "
Məcnun!" dedi, verdi aqibət can.
6. Dünyaya ümid tutmaq olmaz,
Hərgiz ölümü unutmaq olmaz!
Xoş xaneyi-eyşdir bu aləm,
Dərda ki, deyil əsasi möhkəm.

**BU, MƏCNUNUN ATASININ
MÜNAQİŞƏDƏN ƏL ÇƏKDİYİDİR və
NAÇAR HƏSRƏTLƏ VİDALAŞDIĞIDIR**

1. "Ey muradımın gövhərinin sapı! İnamımın
hüsnünün güzgülü! Bircə anlığa mənə
mərhəmət eylə! Sözlərimi eşit, mənimlə danış!
Mən biçarəyə yazığım gəlsin! Səfərə çıxıram,
halallıq ver!
2. Sənə görə əhvalım naxoş idi, indi gedirəm,
xoşluqla qal! Saqın, məndən sonra incikliklə
danışma, şikayət eləmə! Sağlığında senden
kam almadım, tərslik elədin, ram olmadın.
3. Kərəmindən xahişim budur ki, öləndə yasımı
tutasan! Bircə anlıq ah-zarla torpağıma qədəm
qoy. Sənə şadlıq-keyf demirəm ki, "bu qaydanı
bilmərəm" deyəsən.
4. Əsl matəm fəryaddı, fəğandı, sənə də ki elə
bu lazımdı. Adətinlə nalə çək, mənim adıma
yaz! Guya məni ağlayırsan. İstəyim budur ki,
dost-düşmən səni ağlayan görsün.
Kimsəsizliyimdən utanmayım, hamı bilsin ki,
varisim var".
5. Pərişan halda vəsiyyətini eyləyib ağlaya-
ağlaya evinə döndü. Dərd-qəm onu əzdi, həyat
şamında nur qalmadı, dərdinə dərman
tapılmadı. "Məcnun!" deyib axırda can verdi.
6. Dünyaya ümid bağlamaq olmaz və heç vaxt
ölümü unutmaq olmaz! Bu aləm xoş, eyş-işrət
evidir, dərd budur ki, özülü möhkəm deyil.

**BU, MƏCNUNUN ATASININ
VƏFATINDAN XƏBƏRDAR
OLDUĞUDUR və MƏZARINƏ YOL
BULDUĞUDUR**

1. Saqi, meyi-lələfəm yoxmu?
Dözmən bu xumarə, cam yoxmu?
Öldürdü məni gəmi-nihani,
Yoxdurmu şərabi-ərgəvani?
Gəm dəfinə durma, eylə tədbir!
Əldən gələni gəl etmə təqsir!
2. Dünya ki nigari-dilrübadır,
Zinhar, inanma, bivəfadır.
Sən gərçi olubsan ona məftun,
Oldur tələbində səndən əfzun.
Sənsən ona cəhl ilə tələbkər.
Oldur sənə elm ilə həvadar.
3. Hər necə ki ona mihmansan,
Eyşü tərəbilə kamiransan.
Ondan səfər ixtiyar edəndə,
Qürbi-həqə üz tutub gedəndə,
Göz sürməsi eyləyib gübarın,
Ta məhşər olur nigahdarın.
4. Yolunda özün verər fənayə,
Saxlar, səni tapşırar bəqayə.
Hər kim ki, bu nüktədəndir agah,
Dövrani-fələkdən etməz ikrah.
Həm dirlikdə əzabı olmaz,
Həm mövtdən ictimabı olmaz.
5. Bir gün axıdıb sirişki-gülgün,
Nəcd üzrə oturmuş idi Məcnun,
Min tən ilə bir cəlaçı səyyad,
Ol zarə yetişdi, qıldı fəryad:
- 6.- "Key ardən el içində ari!
Vey naqis olan əyari-kari!
Yox səndə nişani-namü namus,
Əfsus ki, arsızsan, əfsus!
İnsaf deyil sitəmdə israf!
İnsafsız olduğuna, insaf!
7. Dirlikdə atanı etmədin şad,
Bari qıl onu öləndə bir yad!
Can verdi məhəbbətində ol pir,
Yad eyləmədin, nədir bu təqsir?
Yoxdurmu cibillətində azərm?
Allahdan eyləməzmisən şərm?"

**BU, MƏCNUNUN ATASININ
VƏFATINDAN XƏBƏR TUTDUĞUDUR
ONUN QƏBRİNİN ÜSTÜNƏ
YOLLANMASIDIR**

1. Saqi, lələrəng meyin yoxmu? Bu xumarlığa
dözəmmirəm, cam yoxmu? Gizli dərdim məni
öldürdü, ərgəvan rəngli şərabin yoxmu?
Durma, çarə elə; qəmimi dağıt, əlindən gələni
əsirgəmə.
2. Dünya ki qəlbi məftun edən gözəldir, saqın,
inanma ona, vəfasızdır. İndi ki ona vurulubsan,
bil ki, alıb aparacağı sənsən. Sən ona
cəhalətində vurğunsan, o səni elm ilə
dəstəkləyəcək.
3. Necə ki sən onun qonağısan sevinc
axtarırsan. Elə ki dünyadan köçməli oldun və
üzünü haqqa tərəf tutub gəldi, n gözün torpaqla
sürmələnəcək və qiyamətə tapşırılacaqsan.
4. Sənin yolunda özündən keçər, saxlayar,
aparıb səni əbədi dünyaya tapşırar. Kim ki
fələyin bu incə işini bilir, çərxin dövrənindən
küsmür. Nə dirilikdə əzab, nə də ölüm qorxusu
çəkir.
5. Məcnun bir gün qanlı göz yaşı tökərək
Nəcdə oturmuşdu. Bir zalım ovçu o ağlara
yetişib min tənə ilə fəryad elədi.
6. "Ey el içində ardan uzaq! Ey işinin meyarı
naqis! Səndə namus əsər-əlaməti yoxdur. Əfsus
ki, arsızsan, əfsus! Zülm etməkdə də insaf
gərək. İnsafsızlığına sənin yazıqlar olsun!
7. Dirilikdə atanı şad etmədin, bari öləndə onu
bir yada sal. O qoca sənin məhəbbətinə can
verdi, sən onu yad eləmədin, bu nə naqislikdir?
Təbiətində şəfqət yoxdurmu? Allahdan
utanmırsanmı?

8. Məcnunə buraxdı ol səda suz,
Artırdı fəğanın ol siyəhrüz.
Baran kimi daşə urdu başın,
Mey kimi əyağə tökdü yaşın,
Qəbrin sorub istədi nişanə,
Oldu gözü yaşı tək rəvanə.
9. Çün gördü atasının məzarın,
Şəm eylədi ona cismi-zarın.
Tari-tənə dərdi tab verdi,
Dil atəşü didə ab verdi.
Lövh eylədi köksünü məzarə,
Dırnaq ilə qıldı parə-parə.
10. Bağına basıb məzari-pakin,
Gül yaprağı etdi lövhi-xakin.
Əfğan ilə tazə qıldı matəm,
Əfğanı içində dərdi hər dəm:
11. "Key baniyi-bünyyəyi-vücuda!m!
Üsyani ziyan, rızası sudim!
İrşadını bilmədim gənimət,
Yüz vay ki, fəvt olundu fürsət.
Yüz heyf ki, tutmadım təriqin,
Bir neçə gün olmadım rəfiqin.
12. Feyzin mənə olmadı müyəssər,
Sən xeyr dedin, mən eylədim şər.
Cövr ilə sənə cəfalər etdim,
Yanlış vardım, xətalər etdim.
Ey dövlətim, olma dur məndən!
Vey şəm", götürmə nur məndən!
13. Olsam gəmi-aləmə giriftar,
Ancaq sən idin ənistü gəmxar!
Həmrazim idin şikayətimdə,
Dəmsazim idin hekayətimdə.
14. Noldu gəminə gətirmədin tab?
Qorxutdu məgər səni bu girdab?
Noldu səbəb eylədin əzimət?
Məndənmi idi sənə həzimət?
Ey mənşəi-cövhəri-həyatım!
Xoşnudluğundadır nəcatım.
Bildim işimi günahkarəm,
Gəldim sənə xarü şərmsarəm.
15. Dünyadə səni mən eylədim zar,
Üqbadə mənə sən eyləmə xar!
Yaxdın mənə atəşi-cəfayə!
Saldın gəmi möhnəti bəlayə!
Sən meyli-fəraqü rahat etdin!
Bir küncü tutub fəraqət etdin!
Kim eylədi həll müşkülətin?
Kim verdi bu güssədən nəcatın?"
16. Şəb ta səhər ol əsiri-hicran,
Matəm tutub etdi ahü əfğan.
Çün mişkə tökdüldü gərki-kafur,
Zülmətə buraxdı pərtövün nur;
Ehya qalıban mərasimi-vəcd,
Tutdu rəhi-gurxanəyi-Nəcd.

8. Bu sözlər Məcnunu yandırdı. O qaragün fəryadını daha da artırdı. Yağış kimi başını daşa döydü. Mey kimi yaşını ayağa tökdü. Qəbrin yerini soruşdu, nişanını istədi, gözünün yaşı kimi yola düşdü.

9. Elə ki atasının məzarını gördü, ağlar cismini ona şəm elədi. Yanğısından canına güc gəldi, ürək odu gözünü yaşla doldurdu. Köksünü sinə daşına çevirib, dırnaqları ilə daradı, para-para elədi.

10. Atasının pak məzarını bağına basıb. torpağını gül yaprağı kimi qana boyadı, Əfğan içində təzə bir yas tutub, fəğan içində durmadan deyirdi:

11. "Ey vücudumun bünövrəsinin banisi, üsyani ziyanım, razılığı faydam olan! Sənin məni doğru yola çağırmağını qənimət bilmədim. Yüz vay ki, fürsəti qaçırdım. Yüz heyf ki, sənin yolunu tutmadım, bir neçə gün dostun olmadım.
12. Feyzin mənə qismət olmadı. Sən xeyir dedin, mən şər törətdim, yanlış gəzdim, səhv etdim, sənə zülm ilə cəfalər etdim. Ey dövlətim, məndən uzaq olmal Ey şəm, məndən işığımı alma.

13. Dünyanın qəmində batanda mənim yeganə dostum, qəmxarım sən idin. Mənim şikayətimdə sirdaşım, hekayətimdə dəm-sazım idin.

14. Nə oldu qəminə dözə bilmədin? Səni bu fırtına məgər qorxutdumu? Niyə bu səfərə çıxdın? Mənmi səni yıxdım? Ey həyatımın cövhərinin mənşəi, sənin xoş olmağın mənim qurtuluşumdur! Bildim işimi, günahkaram! Sənin yanına xar və xəcalətli gəlmişəm.

15. Bu dünyada səni mən ağlar elədim. Sən o dünyada mənə xar eləmə! Məni cəfa oduna yaxıb, qəm-möhnətinə, bəlasına saldın! Sən ayrılığı seçib bir küncdə rahatlandın. Çətin işini kim asanlaşdırdı? Səni bu qüssədən kim qurtara bildi?"

16. O hicran əsiri gecə-gündüz matəm tutub əfğan etdi. Elə ki mişkə bənzər qara saçlar kafur kimi ağardı, səhər açıldı, işıq zülməti qovdu, yenidən cuşə gəlib Nəcd qəbiristanlığına yönəldi.

İBN SƏLAMIN VƏFAT ETMƏSİ VƏ NİCAT TAPMASI

1. ... Qəm matəmin eyləyəndə bünyad,
Neyyah bu növ çəkdi fəryad
Kim, İbni Səlamı etdi gərdun
Amaci-xədəngi-ahi-Məcnun.
2. Ol səddi götürməyə aradən
Əşk oldu rəvan iki yanadən.
Ol növrəsi-natəvan dəmadəm
Şövq ilə çəkərdi möhnətü gəm.
Həsərət ələmi yaman ələmdir,
Qəm bədriqeyi-rəhi-ədəmdir.
3. Dərdü qəmi-həsərəti-nihani
Sərvi-qədin etdi xizərani.
Üz urdu pozulmağa tilismi,
Bir qayətə yetdi zəfi-cismi
Kim, peykəri nəqşi-bəstər oldu,
Rəna qədi bəstər istər oldu.
4. Gün-gündən olub xərab halı,
Qalmadı sağalmaq ehtimalı.
Dərdinə dəva bulunmaz oldu,
Rəncinə şəfa bulunmaz oldu.
Əndişeyi-ömrü oldu batıl,
Can verdivü həqqə oldu vasil...
5. Leylini gətirməyə fəğanə
Ol vaqəə oldu bir bəhanə.
Matəm tutub etdi ol giriftar,
Dırnağı ilə üzünü əfgar.
Çək etdi fərağət ilə camə,
Faş etdi fəğani xasü amə...
6. ...Derlər, bu idi ərəbdə adət
Kim, ər əgər ölsə, qalsa övrət,
Bir il, iki il tutardı matəm,
Fəryadü fəğan edib dəmadəm.
Xoş gəldi bu adət ol nigarə,
Fəryadü fəğanə buldu çarə.
7. Matəmkədə eylədi məqamın,
Matəmdə keçirdi sübhü şamın.
Bir neçə gün onda ağlayıb zar,
Həm ata evinə döndü naçar.
Əmma dünü gün fəğan edərdi,
Xunabi-ciyrə rəvan edərdi...

İBN SƏLAMIN VƏFAT ETMƏSİ VƏ NİCAT TAPMASI

1. ... Qəm matəm quranda, növhəxan belə
fəryad çəkdi ki, fələk İbni Səlamı Məcnunun
ahının oxuna hədəf etdi.
2. Aradakı səddi götürmək üçün göz yaşı iki
yandan yola çıxdı. O natəvan gənc arası
kəsilmədən yanaraq şövqlə qəm, əzabını çəkirdi.
Həsərət dərdi yaman dərddir. Qəm heçlik
yolunun bələdçisidir.
3. Gizli həsrətin dərdi və qəmi onun sərv qəddini
nazıltı. Tilsimi pozulmağa başladı və canı elə
bir hala düşdü ki, bəxt ulduzu onu yatağa saldı.
Rəna qəddi yataq istər oldu.
4. Günü-gündən halı pisləşdi. Sağalmaq
ehtimalı qalmadı. Dərdinə dəva, xəstəliyinə əlac
tapılmadı. Ömrünün qayğıları batıl oldu. Can
verib haqqa qovuşdu...
5. Leylini fəğana gətirmək üçün bu hadisə bir
bəhanə oldu. O dərdə düşmüş matəm tutub,
dırnağı ilə üzünü cırdı, paltarını parçaladı,
dərdini xalqa bildirdi.
6. Deyirlər, ərəbdə belə bir adət varmış ki, ər
öləndə arvad bir-iki il matəm tutarmış, fəryad-
fəğan edərmiş. O gözələ bu adət xoş gəldi, ah-
fəğan etməyə çarə tapdı.
7. Məkanını yas yerinə çevirdi, gecəsini,
gündüzünü matəmdə keçirdi. Bir neçə gün
orada ağladı, əlacsız atası evinə döndü. Amma
yenə də gecə-gündüz fəğan edirdi, ciyrənin
qanlı yaşını axıdırdı...

8. Ol vaqəədən olub xəbərdar,
Tutdu rəhi-dəşt Zeydi-qəmxar.
Gördü ki, şikəstəhal Məcnun
Durmuş dədə dəm içində məhzun.
Çün verdi səlam, qıldı elam
Kim, İbn Səlamə netdi əyyam.
9. Verdi bu qəziyyədən bəşarət
Kim: "Qıldı müarizin xəsarət,
Dəhr İbn Səlamı qıldı pamal,
Leyli öz evinə döndü xoşhal.
Məcnun çəkib ah, qıldı nalə,
Əfğan edib ağladı bu halə.
10. Heyrətlərə düşdü Zeydi-qafil,
Bu halət ona göründü müşkil
Kim, fəvri-rəqib eşitsə aşiq,
Gülmək gərək, ağlamaq nə layiq?
Təhqiqi-bəyani-hal qıldı,
Ol vaqəədən sual qıldı.
11. Məcnun dedi: "Ey vəfalı yarım!
Yoxdurmu bu yolda nəngü arım?
Cananəyə can verən yetibdir,
Can verməyən arada itibdir.
Ol dostum idi, degildi düşmən,
Həm ol ona aşiq idi, həm mən.
12. Ol canını verdi, vasil oldu,
Öz mərtəbəsində kamil oldu.
Nəqsim mənim irmədi kəmalə,
Eyb eyləmə ağlasam bu halə".

8. Zeydi qəmxar bu hadisədən xəbərdar olub səhraya üz tutdu. Gördü ki, üzgün Məcnun vəhşilər arasında dərd-bəla içində dayanıb. Salam verdi, İbn Səlamın ölüm xəbərini bildirdi.
9. Bu qəziyyədən muştuluq verərək dedi ki: "Rəqibin xəstələndi və zaman İbn Səlamı məhv elədi, Leylisə əhvalı xoş öz evinə döndü". Məcnun ah-nalə çəkdi, fəryad qopardı, bu hala ağladı.
10. Qafil Zeyd heyrətləndi və bu haldan heç nə anlamadı. Çünki rəqibinin ölümünü eşidən aşiq gülməlidir, ağlamaq nə üçündür? Bu işi anlamaq istədi və bu əhvalatı (Məcnundan) soruşdu.
11. Məcnun dedi: "Ey vəfalı dostum! Heç bu yolda abrim-həyam yoxdurmu? Canana can verən tapılıb, can verməyən arada itibdir. O mənim dostum idi, düşmənim deyildi. Leyliyə həm o aşiq idi, həm də mən.
12. O, canını tapşırıb öldü və öz yolunda kamil çıxdı. Mən bu kamala çata bilmədim, ağlamağımı eyib tutma".

LEYLİNİN DƏVƏYƏ SİRRİNİ AÇMASI

1. Çün naqədə gördü nəşəyi-hal,
Qıldı ona həm bəyani-əhval:
"Key Qaliyə muyü ənbərinbuy,
Gülçöhrəvü xar-xar, xoşxuy.
Ey başı açıq, ayağı yalın,
Bulmuş neçə göz hərəm visalın.
2. Sövdazədə nişədir dimağın?
Köksündə nədir bu əski dağın?
Kimdən sənə yetdi zülmü bidad,
Hər ləhzə nədir fəğanü fəryad?
Üşşaq təriqidir təriqin.
Gər aşiq isən mənəm rəfiqin.
3. Nalan qəmi-eşqi-yardansan,
Sən dəxi bizim qətdansan.
Mən kimi, yox əldə ixtiyarın.
Bir özgə əlindədir məharın.
Çün düşdü sənənlə ittifaqım.
Rəhm eylə mənə, gör iştiyaqım
4. Lütflə, binayi-kari-xeyr et,
Məcnunum olan diyarə seyr et!
Bu şiyfteyi yetir ol ayə,
Bu dərdi yetişdir ol dəvayə".
Nagah, gedərdi, oldu bihuş,
Mütləq özün eylədi fəramuş.
5. Bihuşluğunda düşdü ol nur,
Həmrəhi olan gürəhdən dur.
Ol növ idi zülməti-şəbi-tar
Kim, olmadı sariban xəbərdar.
Çün gəldi özünə ol pərivəş,
Oldu bu qəziyyədən müşəvvəş.
6. Göz açdı, özünü gördü itmiş,
Həmrəhi buraxmış onu getmiş.
Dərd üzrə müzaəf oldu dərdi,
Tərpətdi həyuni-rəhnəvərdi.
Çox cəhd ilə eylədi təkapu,
Çox yol arayıb yügürdü hər su,
Nə rah, nə rəhibər bulundu,
Nə qafilədən əsər bulundu...
7. ... Düşdü güzər ol səmən üzərə,
Məcnuni-həzin olan diyarə.
Hər yan nigəran gəzərdi ol mah,
Bir şəxsi-həzin göründü nagah,
Sormağa ələmeyi-mənazil,
Ol şəxsi-həzinə oldu mail.

LEYLİNİN DƏVƏYƏ SİRRİNİ AÇMASI

1. Leyli dəvənin halını görüb öz halından ona söz açdı: "Ey tükləri ənbər ətirli, çöhrəsi gül, tikan yayan, xasiyyəti xoş! Ey başıaçıq, ayağı yalın, nə qədər qadınlar sənənlə yol getmiş!
2. Eşq vurğunusan, keyfin necədir? Köksündəki bu köhnə dağ nədir? Kim sənə zülm edib, hər ləhzədə bu fəğanın nədir? Yolun aşığılər yoludur. Əgər aşiqsənsə, dostun mənəm.
3. Sən də yar eşqindən, qəmindən ağlayırsan, sən də bizim cərgədənsən. Mənim kimi sənənlə də cilovun özündə deyil. İpin başqasının əlindədir. İndi ki, sənənlə bir yolun yolçusuyuq, rəhm elə, mənə, şövqümü gör.
4. Lütflə, xeyir iş gör, Məcnunum olan yerə üz tut! Bu vurğunu o aya yetir, bu dərdi davaya yetir". Birdən yol gedə-gedə huşunu itirdi, özünü untdu.
5. Bihuş halda o işıq, yol yoldaşlarından aralı düşdü və gecənin qaranlığı elə idi ki, heç sariban da xəbər tutmadı.
6. Elə ki, o pəri özünə gəldi, bu qəzanı bildi. Gözünü açıb özünü itmiş gördü. Yoldaşları onu qoyub getmişdilər. Dərdinin üstünə dərd gəldi. Yol gedən dəvəni tərpətdi, özünü o tərəfə, bu tərəfə vurdu, yol axtardı, nə yol, nə yolçu tapıldı, nə də karvandan bir əsər göründü...
7. Yol yazıq Məcnunun diyarına gəlib çıxdı. Nigəran o yanı-bu yanı gəzərkən ayüzlünün gözüne birdən bir zəif şəxs göründü və ona mail oldu.

8. Lütf ilə təkəllüm etdi ağaz:
 “Kimsən” – deyibən yetirdi avaz.
 Baş qaldırıb ol əsiri-məhzun,
 Döndərdi cavab ona ki: “Məcnun!”
 Leyli dedi: “Ey özünə məğrur,
 Haşa deyə əjdəha sözün mur!
 Haşa deyə zağ, bülbüləm mən,
 Ya laf ura xar kim, güləm mən!”
 9. Məcnun dedi: “Ey düri-yeganə,
 Məcnuna bilirmisən nişanə?
 Ol şiftənin nədir nişani,
 Gördükdə nədən bilirsən ani?”
 10. Leyli dedi: “Ol pərilıqadır,
 Rüksarlı qəddi dilrübədir.
 Sən şiftəsən, əsiri-matəm,
 Rüksarı şikəstə, qaməti xəmə.
 Sən xarsən, ol əzizi-ələm,
 Sən bisəri pasən, ol müəzzərm”.
 11. Məcnun dedi: “Əhli-eşq olur xar,
 Hüsn əhlinədir səfa səzavar”.
 12. Leyli dedi: “Ey bəhanəpərdaz!
 Qeydi-dili-zarimə füsunsaz!
 Peykər, turalım, töküldü qəmdən,
 Ya qamətin oldu xəmə sitəmdən.
 Məcnunu deyərlər əhli-idrak,
 Əşəri letifü ləhcəsi pak,
 Səndə qanı ol ədayi-dilsuz,
 Əşəri-hekayəti-diləfruz?”
 13. Məcnun dedi: “Əhli-hal olur lal,
 Bəsdir nəmi-əşk şahidi-hal.
 Tərtibi-ibarətü fəsaḥət,
 Eşq əhlinədir dəlili-rahət.
 Rahətdən olan mənim kimi dur,
 Gər samit ola, deyilmi məzur?”
 14. Leyli dedi: “Çün sənə şəkım var,
 Məcnun isən eylə halın izhar;
 Leyliyi seversən eylə bünyad
 Bir şeir, keçən zamanın et yad!”

8. Yol-iz soruşmaq lütfi ilə mərhəmətlə xəbər
 aldı ki, “kimsən?” O yazıq dərd əsiri, başını
 qaldırıb cavab verdi ki, “Məcnun!” Leyli dedi:
 “Ey özündən razı! Qarışqa özünə əjdəha deyə
 bilməz! Qarğa özünü bülbül adlandırmaz, ya da
 tikan “güləm” deyə bilməz!”
 9. Məcnun dedi: “Ey yeganə inci! Sən
 Məcnunun bir nişanını bilirsənmi? O aşiqin
 nişanı nədir ki, gördükdə onu tanıyasan?”
 10. Leyli dedi: “O pərisifətdir. Üzü də, qəddi də
 dilrübədir. Sən tikansan, o dünyanın əzizidir,
 sən səfil və sərgardansan, o mətlidir.
 11. Məcnun dedi: “Eşq əhli xar olur, səfa
 gözəllərə yaraşır”.
 12. Leyli dedi: “Ey bəhanəçi! Ağlar ürəyimi
 ovsunlayan! Tutaq ki, görünüşün – yaraşığın
 qəmdən tökülüb, ya qamətini zülm əyib.
 Məcnun idrak əhli sayılır. Şeirləri incə, dili
 pakdır, hanı səndə o ürək yandıran əda, ürək
 işıqlandıran şeir və hekayətlər?”
 13. Məcnun dedi: “Hal əhli lal olur. Göz
 yaşlarının onların halına şahid olmağı bəsdir.
 İbarələr və gözəl sözlər eşq əhli üçün sadəcə
 sübutdur. Rahatlıqdan mənim kimi uzaq olanın
 lal olması üzürlü deyilmi?”
 14. Leyli dedi: “Sənə şübhə edirəm,
 Məcnunsansa, halını anlat, Leylini sevirənsə,
 danış və bir şeirlə keçmişləri yad et”.

MƏCNUNUN ÖZ HALINI LEYLİYƏ BİLDİRMƏSİ

1. Məcnuni-həzin eşitdi sövgənd,
Gördü onu şeirə arizumənd,
Təfsili-qəminə verdi icmal,
Qıldı ona ərzi-surəti-hal:
2. "Key səbzeyi-dərdimə verən ab!
Sərrişteyi-razdan açan tab!
Sorma necə keçdi ruzigarın,
Eşq içrə nə oldu hali-zarın?
Dildar qəminmi söyləyim, ah,
Ya pəndi-mühibbü təni-bədxah.
3. Çəkdim neçə gün cəfayi-məktəb,
Hər ruz məşəqqət ilə ta şəb.
Axır ki, çox oldu təni-əğyar,
Ayrıldı məni-şikəstədən yar.
Faş oldu çü aləmə fəsanəm,
Tədbirimə düşdü atəm, anəm.
4. Gəh dəğdəğeyi-təbib gördüm,
Gəh səy ilə Kəbəyə yügürdüm.
Açılmadı hiç bəbdən bab,
Tədbirimə aciz oldu əhbab.
Gəh Novfələ eylədim təzərrö,
Feyzində bulunmadı təvəqqö.
5. Gəh İbn Səlamə yar olub yar,
Verdi dili-mübtəlayə azar.
Gəh Zeyd pəyamına inandım,
Hər vəd ki, verdi, doğru sandım,
Ümmid ilə ömrüm oldu zəyе,
6. Halım betər etdi zəfi-tale.
Əlqissə, vücudim oldu bərbad,
Bir ləhzə fələkdən olmadım şad".

LEYLİNİN MƏCNUNU TANIMASI

1. Cün bildi kim olduğunu Leyli,
Rüxsarına axdı əşk seyli.
Giryan dedi: – "Ey gözüм çırağı,
Vəhşilərə el, mənimlə yağı.
Sən mən dediyim həbib imişsən,
Dərdi-dilimə təbib imişsən.
2. Sənsən dünü gün dilimdə zikrim,
Könlümdə olan xəyalü fikrim.
Gər tanıya bilmədim rəvadır,
Məstəm mənü məst işi xətadır.
Kimsə ki, özündən ola qafil,
Bir özgəyi bilməyə nə qabil?

MƏCNUNUN ÖZ HALINI LEYLİYƏ BİLDİRMƏSİ

1. Yazıq Məcnun and eşitdi və onun şeir
dinləmək arzusunu gördü, müfəssəl qəmini
qısaca təsvir edərək əhvalını ona danışdı:
2. "Ey dərdimin çəməninə su səpən! Sırrimin
kələfinin dolaşığını açan! Günlərimin necə
keçdiyini, eşqdən halımın necə olduğunu
sorma. Dildarımın qəmindənmi, sevnələrin
nəsihətindənmi, ya da düşmənlərin
tənəsindənmi danışım.
3. Neçə günlərlə məktəb cəfası keçdim, hər
günüm gecəyə qədər zülm, əzab oldu. Axırda
düşmənlə tənəsi güc gəldi, yarım mən xəstədən
ayrıldı. Əfsanəm aləmə aşkar oldu, atam-
anam mənə çarə axtardı.
4. Gah həkim çildağı gördüm, gah səy ilə
Kəbəyə getdim, lakin heç yandan bir qapı
açılmadı, dostlarım əlacımda aciz oldu. Gah
Novfələ yalvardım, arzuma çatmadım.
5. Gah yarım İbn Səlamə yar olub, bəlalı
ürəyimə ağrı verdi. Gah Zeydin sözlərinə
inandım, verdiyi vədləri doğru sandım.
6. Ümid ilə ömrüm zaya getdi, taleyin
hökmü halımı xarab etdi. Qızası, vücudum
bərbad oldu. Bir an fələkdən şad olmadım".

LEYLİNİN MƏCNUNU TANIMASI

1. Elə ki, Leyli onun kim olduğunu bildi,
gözlərindən üzünə yaş seli axdı, ağlayaraq
dedi: "Ey gözüмün çırağı! Vəhşilərə el,
mənimlə yad olan! Sən mən dediyim dostum
imişsən, ürək dərdimin təbibimişsən.
2. Gecəli-gündüzlü dilimin sözü, könlümün
xəyalı, fikri sənsən. Səni tanıya bilmədiyim
üzürlüdür, mən məstəm, məstin işi xətadır.
Özündən xəbərsiz birisi özgəni necə tanıyın?

3. Ol dəm ki, dimağa yetdi buyin.
Göz gördü şüai-mahi-ruyin,
Can bixəbər oldu, əql şeyda,
Tən qıldı min iztirab peyda,
Dəryayi-təhəyyürə olub qərq,
Əğyardən etmədim səni fərq.
4. Məzur tut, ey sənəm, bu halım,
Tən eyləmə, vermə infialım.
Sənsiz mən idim şikəstəxatir,
Yüz şükr, sənə yetişdim axir.
Gülzari-ümidim oldu sirab,
Ya Rəb, bu xəyalıdırımı, ya xab?
5. Eysü tərəbim çırağı yandı,
Bəxtim yuxudan məgər oyandı?
Ey dil ki, edərdin ahü nalə,
Daim nigəran olub vüsälə,
Ha, dövləti-vəslü zövqi-didar!
Billah, dəxi etmə naləvü zar!
6. Ey didə, töküb sirişki-gülğün,
Hər dəm der idin ki: – “Qanı Məcnun?”
Mənzurun olubdur ol səmənber,
Qıl məqdəminə nisar gövhər!
Ey can ki, çəkərdin intizarı,
Görmək diləyib həmişə yarı.
7. Yetdin ona, gəl çıx indi təndən,
Get yarə, kəs ixtilatı məndən”.

MƏCNUNUN LEYLIYƏ ETİNASIZLIĞI VƏ SAFLIĞINI SÜBUT ETMƏSİ

1. Məcnun dedi: – “Ey büti-pərivəş!
Xaşaki-zəifə urma atəş!
Yandırmağıma yetər xəyalın,
Yoxdur mənə taqəti-visalın.
Zinhar, gətirmə, ey səmənber,
Ayineyi-arizin bərabər.
Bir zərrəyə kim, vücud yoxdur,
Ayinədən ona sud yoxdur.
2. Ol gün ki gözümdə var idi nur,
Gözdən üzünü yaşırdın, ey hur!
Hala ki, nəzarən oldu müşkil,
Durmaq nə üçün mənə müqabil?
Eşq etdi binayi-vəsli möhkəm,
Mənidə məni səninlə həmdəm.

3. Onda ki, ətrini duydum, gözlərim ay üzünün
şüasını seçdi, canım bixəbər oldu, əqlim aşiq
oldu, canımdan min əzab oyandı, heyranlıq
dəryasında batdım, səni yadlardan seçə
bilmədim.

4. Ey gözəlim, bu halımı bağışla, tənə vurma,
halımı pozma. Sənsiz mən ürəyi sınıq idim, yüz
şükr, axır ki, sənə yetişdim. Ümid gülşəninə su
çiləndi. Ay Allah, bu xəyalıdırımı, yoxsa yuxu?

5. Şadlığımın çırağı yandı, yoxsa yatmış
baxtım oyandı? Ey ürəyim, vüsäl həsrəti ilə
nalə çəkirdin, buyur, bu da ürək zövqünün vəsl
dövləti! Allah eşqinə, daha nalə çəkib ağlama!

6. Ey gözüm, gül rəngli yaş töküb hər dəm
“Hanı Məcnun?” deyirdin. O yasəmən sən
qarşındadır, qədəmlərinə gövhər yağdır! Ey
intizar çəkən canım, həmişə yarı görmək
istəyirdin.

7. Ona yetişmişən, gəl indi bədənimdən çıx get,
yarımın ol, məndən əl çək”.

MƏCNUNUN LEYLIYƏ ETİNASIZLIĞI VƏ SAFLIĞINI SÜBUT ETMƏSİ

1. Məcnun dedi: “Ey pəriyəbənzər sənəm! Bu
zəif çör-çöpə od vurma! Məni yandırmaq üçün
xəyalın da bəsdir. Məndə sənə vüsälə taqət
yoxdur. Çəkin, ey yasəmən üzlüm, üzünün
güzgüsünü göstərmə. Bir zərrənin ki, vücudu
yoxdur, ona güzgüdən fayda olmaz.

2. Gözlərimdə nur olan günlərdə üzünü məndən
gizləyirdin, ey huri! İndi sənə baxmağım çətin
olan vaxt qarşımda dayanmağın nə üçündür?
Eşqim vəsl binasını möhkəm eyləyib, mənada
mən sənə bağlanmışam.

3. Rəf oldu bu etibari-surət,
 Haşa ki, olam şikari-surət.
 Ləzzət rüxi-yari-dilsitandan,
 Candır bulan, ey diriğ candan!
 Canım gedəli bəsi zamandır,
 Cismimdəki indi özgə candır.

4. Sənsən hala tənimdə canım,
 Gözdə nurim, ciyərdə qanım.
 Məndən bəri eylədin məni sən.
 Ərzə kimə eyləyim səni mən?
 Məndə olan aşikar sənsən,
 Mən xud yoxam, ol ki var, sənsən!

5. Daim sənə məndədir təcəlli,
 Mən qeyrdən olmuşam təsəlli.
 Gər mən mən isəm, nədən sən, ey yar?
 Vər sən sən isən, nəyəm məni-zar?
 Çün mən oluban sənənlə məmlu,
 Vəhdət rəvişində xoş deyil bu
 Kim, dışrədə istəyəm nişanın,
 Bir özgə məkan biləm məkanın.

6. Əvvəl bu işi edəndə bünyad,
 Mən tifi idimü zəmanə ustad.
 Etmişdi sənə məni müqəyyəd,
 Guya oxudurdu dərsi-əbcəd.
 Hala qılıbam kəmal hasil,
 Əbcəd səbəqin oxurmu kamil?

7. Çün yetdi kəmalə sərxəti-eşq,
 Sərxət görüb ancaq eylərəm məşq.
 Risvalığa çün mən etmişəm ad,
 Sən həm bu süluki etmə bünyad.
 Tut pərdeyi-ismət içrə aram,
 Risvay mənəm, sən ol nikunam!

8. "Məcnun" mənə derlər əhli-ələm,
 Ancaq mənədir cünun müsəlləm.
 Sən olma fəsaneyi-xəlayiq,
 Məcnun işi Leyliyə nə layiq?
 Məcnun mənəm, ey vəfalı dildar!
 Divanəliyə mənəm səzavar!

9. Sən eyləmə halını digərgun,
 Leyli nə rəva ki, ola Məcnun?
 Qəmxarsan, ey büti-pəriru,
 Qəmxarlığın həmin yetər bu.
 Kim, pərdənişin olub həmişə,
 Daim qılasan hicab pişə.

3. Mənim artıq surətə etibarım yoxdur, heç istəmirəm
 də surətə ov olam. Ürəyimin məskəni olan yarın
 üzündən ləzzət alan canım idi. Canım əfsus ki, çoxdan
 əlimdən gedib. İndi cismimdəki özgə candır.

4. Sənsən indi bədənimdə canım, gözümdə nurum,
 ciyərimdə qanım. Sən məni məndən aldın, səndən
 kimə şikayət eyləyim? Mən özüm yoxam, məndə var
 olan sənsən.

5. Sən daima məndə görünsən, mən ondan da təsəlli
 alıram. Əgər mən mənəmsə, sən nədən, ey yar? Əgər
 sən sənsənsə, onda mən yazıq nəyəm? Mən sənənlə
 dolu olduğum halda, heç birlik yolunda doğru
 olardımı sənəni nişanını içimdən kənarda axtaram,
 sənəni özgə bir yerdə olduğunu düşünəm?

6. Əvvəl bu işin binası qoyulanda mən uşaq idim,
 zəmanə isə ustad. O məni sənə bağlamışdı və elə bil
 ki, əlifba oxudurdu. İndi böyüyüb ağıllanmışam.
 Kamil də əbcəd dərsi oxuyarmı?

7. Eşqimin başlanğıcı kamala yetib, indi mən ancaq
 baş hərflərlə məşğulam. Mən rüsvayçılıqda ad
 çıxarmışam, sən də bu yolu tutma. İsmət pərdəsi
 içində aram ol. Rüsvay mənəm, sənəni adın yaxşı
 qalsın.

8. Aləm əhli məni "Məcnun" çağırır. Dəlilik məndə
 yurd salıb. Sən el-ələmin dilinə düşmə. Məcnunluq işi
 Leyliyə nə layiq? Məcnun mənəm, ey vəfalı dildar!
 Divanəliyə mənə layiqəm!

9. Sən halını dəyişmə. Heç rəvadırmı, Leyli də
 Məcnun ola? Qəmxarlımsan, ey pərisifət, elə
 qəmxarlığın da mənim bəsimdir. Yetər ki, sən həmişə
 pərdənişin olub daima pərdədə qalasan!

10. Gün kimi çıxıb müdam seyrə,
Göstərməyəsen cəmal qeyrə
Kim, səndə nə olsa rəsmü adət,
Ətvarımadır mənim şəhadət.
Mən eşq güzərgəhində xakəm,
El cümlə bilir məni ki, pakəm.

11. Rəhm et mənə, ey бүti-vəfadar,
Tən əhlinin ağzın açma, zinhar!
Çün mən rəhü rəsmi-eşq tutdum,
Namus təriqini unuttum.
Namusunu saxla hər xələldən,
Sən əql ətəyini qoyma əldən”.
Təqrib ilə ol əsiri-məhcur”.

LEYLİNİN MƏCNUNUN DAVRANIŞINI BƏYƏNMƏSİ

1. Leyli dedi: – “Ey vücudi-kamil!
Qürbi-həqə ismət ilə qabil!
Meraci-kəmalını sınırdım,
Keyfiyyəti-halını sınırdım,
Oldum necə olduğundan agah,
Xoş mərtəbədir bu, barəkallah!
2. Əhsəntə ki, zati-pak imişsən,
Pakizə vücudi-xak imişsən.
İnsaf həmin ola qənaət,
Təskini-həvayə istitaət.
Eşqində riya güman edərdim,
Ətvarını imtəhan edərdim.
3. Əlminnətülillah oldu məlum,
Vəsl olduğu məşrəbində məzmun.
Qəmnak idim, eylədin məni şad,
Bu qeyd təəllüqündən azad.
Bir qafil-xudpərəst idim mən,
Cəhl ilə müdam məst idim mən...”

10. Gün kimi hər dəm seyrə çıxıb camalını
özlərlərə göstərməyəsen. Sən nəyi adət eləsən,
mənim varlığımdan o xəbər verəcək. Mən eşq
səhrasının torpağıyam, bütün el bilir ki, eşq
yolunda təmizəm.

11. Vəfalı yarım, mənə rəhm et, tənə əhlinin
ağzını açma, çəkin! Çünki mən eşqin qaydasını,
yolunu tutmuşam, namus qaydalarını
unutmuşam. Namusunu hər ləkədən saxla, sən
əqlin ətəyini əlindən buraxma.

LEYLİNİN MƏCNUNUN DAVRANIŞINI BƏYƏNMƏSİ

1. Leyli dedi: “Ey kamil vücud! Öz ismətində
haqqa yaxınlığa qabil! Sənin əqlinin
yüksəlişini sınayırdım. Əsl halını sınayırdım.
Necə olduğunu bildim. Çox gözəl
səviyyədəsən. Barəkallah!
2. Əhsənlər ki, pak zat imişsən, torpaqdan
yaranmış gözəl varlıq imişsən. İnsafla deyə
bilərəm ki, sən öz şəhvetini söndürməyə
özündə qüvvə tapmısan. Eşqində riya
olduğunu güman edirdim, sənin davranışını
imtahana çəkirdim.
3. Allaha şükr olsun, məlum oldu ki, sənin
varlığında vəsl qəbahətdir. Qəmliydim, məni
şad elədin. Asılılıq zəncirindən məni azad
elədin. Mən qafil bir özünüsevər idim,
nadanlıqla daim məst idim...”

LEYLİNİN ANASINA VƏSİYYƏTİ VƏ ÖLMƏSİ

1. Məbudinə ərz qıldı razın,
Bildirdi könlündəki niyazın:
– “Key hakimi ərseyi-qişamət!
Sultani-səriri-istidamət!
Nomidilik atəşinə yandım,
Billah, bu vücuddən usandım!

2. Çün dust yanında naqəbuləm,
Billah, bu həyatdan məluləm!
Mən şəmi-şəbi-fəraqi-yarəm,
Suzanü siyah ruzigarəm.
Yandırdı məni cəfayi-ələm,
Dinlənməzəm ölməyincə bir dəm.

3. Derdim ki, vücudum ola baqi,
Şayəd düşə vəsl ittifaqi...
Pərtöv bürcündə afitabım,
Bildim ki, vücud imiş hicabım!
Ya Rəb, məni et fənayə mülhəq
Kim, rahi-fəna imiş rəhi-həq”.

4. Pak idi, duası etdi təsir,
Filhal mizacı oldu təgyir.
Təsiri-həvayi-namünasib,
Tərkibinə qıldı zəf qalib.
Gəldikcə ziyadə oldu dərdi,
Təblərzə fəraqətin gedirdi.

5. Məhv oldu təb içrə ol pərivəş,
Bir şəm kimi ki, görə atəş.
Əksildi ərəqdə hüsni tabi,
Bir gül kimi kim, gedər güləbi...
Zəfi-təni ol məqamə yetdi
Kim, bəstər içində cismi itdi.

6. Bəstərdə tələb qılan nişanın,
Görməzdi vücudi-natəvanın.
Rəf oldu nişaneyi-səlamət,
Mövtinə göründü min əlamət.
Əzm eylədi olmağa müsafir,
Rehlət əsəri çü oldu zahir.

7. Rəf etdi hicab ehtirazın,
Faş etdi anayə gizli razın:
“Key dərdi-dilim dəvası ana!
Şəmi-əməlim ziyasi ana!
Qəm gizləmək ilə canə yetdim,
Ta mümkün idi təhəmmül etdim.

LEYLİNİN ANASINA VƏSİYYƏTİ VƏ ÖLMƏSİ

1. Tanrısına sirrini dedi, ürəyindəki yalvarışını bildirdi: “Ey qiyamət mülkünün hakimi! Əbədi taxtın sultanı! Ümitsizlik oduna yandım, vallah, bu canımdan da usandım!

2. İndi ki dost məni qəbul etmir, vallah, bu həyatdan bezmişəm. Mən yarımın ayrılıq gecəsinin şamıyam, yanıram, qara günlüyəm. Məni dünyanın zülmü elə yandırır ki, ölənəcən bir an dincələ bilməyəcəyəm.

3. Deyirdim, bəlkə, vücudum qalaydı, bəlkə, bir görüş mümkün olaydı. Görünür ki, günəşim aydınlıq bürcündə imiş, mənim pərdəm mənim varlığım imiş. Ya Rəb, məni heçliyə yetir, çünki həqq yolum heçlik yoluymuş”.

4. Pak olduğu üçün duası təsir etdi və dərhal əhvalı dəyişdi. Əhvalının pozulmasının təsiri ilə zəiflik canına üstün gəldi. Dərdi get-gedə artdı. Titrəmə, qızdırma rahatlığını əlindən aldı.

5. Yanar şam kimi qızdırma içində o pəriyə bənzər məhv oldu, güləbi çəkilmiş gül kimi tər içində onun hüsni və təravəti itdi. Zəifliyi o məqama yetdi ki, yataq içində cismi itdi.

6. Yataqda nişanını görmək istəyən onun gücsüz vücudunu görə bilməzdi. Salamatlıq əlamətləri yox oldu, ölümünün nişanələri göründü. Səfərə yığışdı, köçmə əlamətləri üzə çıxdı.

7. Utanmaqdan keçib anasına gizli sirrini açdı: “Ey ürək dərdimin dərmanı ana! Əməl şamının ziyası ana! Qəmimi gizlətməkdən cana doydum. Bacardığım qədər dözdüm.

8. Hala ki, müqərrər oldu getmək,
Fərz oldu bu sirri zahir etmək.
Olsun sənə, ey zəifə, rövşən
Kim, tiği-həva həlakiyəm mən.
Cismimdə yox özgə dərd tabi,
İlla qəmi-eşq iztirabi.
9. Mən aşiqi-zarü binəvayəm,
Bir mahliqəyə mübtəlayəm.
Sövdası ilə yox oldu varım,
Keçdi həvəsilə ruzigarım.
Çox arizu eylədim cəmalin,
Bir dəm görə bilmədim vüsalin.
10. Məndəndir onun cünuni əfzun,
Qeys ikən olubdur adı Məcnun.
Daim keçirər qəməmdə əyyam,
Bir gün ona hasil olmayıb kam.
Risvayi-zəmanə oldu məndən,
Afaqə fəsanə oldu məndən.
11. Ey munisi-ruzigarım ana!
Qəmxarimü qəmgüsarım ana!
Mən dari-bəqayə əzm edəndə,
Dünyaya vida edib gedəndə,
Mənsiz çəkib ahlar, fəğanlar,
Səhralərə düşdüyün zamanlar
Düşsə yolun ol olan diyarə,
Ərzi-ğəməim eylə ol fikarə.
12. Zinhar ona olanda vasil,
Xoş kimsədir, ondan olma qafil!
Damanını tut, rızasın istə,
Mən mücrim üçün duasın istə!
Ərz eylə ki: "Ey vəfalı dildar!
Can verdi yolunda Leyliyi-zar,
Eşqində yerinə yetdi lafi,
Dəvasının olmadı xilafi".
13. Söylə məni-zarü mübtəladən:
"Key eşqdə laf edən vəfadən!
Xəlvətgəhi-ünsə məhrəm oldum,
Azadəvü şadü xürrəm oldum.
Sən həm gələ gör, təəllül etmə,
Mən müntəzirəm, təğafül etmə!
14. Gər sadıq isən bu yolda, sən həm
Səbr eyləmə, eylə tərki-aləm.
Gəl kami-dil ilə olalım yar,
Bir yerdə ki, yoxdur onda əğyar...
Daim olalım bir evdə həmrəz
Kim, çıxmaya dışra ondan avaz.
15. Çün qıldı vəsiyyətini axir,
Əzmi-səfər etdi ol müsafir.
Yad eylədi yari-mehribanın,
Vəsl arzusu ilə verdi canın.

8. İndi getmək qərara alındı, sirrimi sənə açmalıyam. Məlumun olsun ki, ey xanımım, mən ruhuma sancılmış xəncərdən ölürəm. Canımda eşq qəmindən başqa özgə bir xəstəlik yoxdur.

9. Mən bədbəxt ağlar aşiqəm. Bir ayüzlünün vurğunuyam. Onun sevdası ilə varlığım yox oldu, ömrüm onun həvəsi ilə bitdi. Camalını çox arzuladım, amma bir an vüsalını görmədim.

10. Onun divanəliyi məndən də böyükdür. Qeys ikən adı Məcnun olub. Həmişə vaxtını mənim qəməmlə keçirir. Bircə an da olsa, ona kam qismət olmayıb. Mənim ucbatımdan el-aləmdə rüsvay olub, əfsanələrə çevrilib.

11. Ey ömrümün munisi ana! Qəmxarım, sədaqətli dostum ana! Mən əbədiyyət diyarına üz tutanda, dünyaya vida edib gedəndə, mənsiz ah-fəğan əyləyib səhralara düşəndə, əgər yolun onun diyarına düşsə, mənim dərdimi o yaralıya yetir.

12. Ona tuş olarsansa, saqın, etinasız olma, bil ki, xoş insandır! Ətəyini tut, razılığını al. De ki, mən günahkar üçün dua etsin, bir də söylə ki: "Ey vəfalı dildar! Ağlar Leyli yolunda can verdi. Eşqdə sənə verdiyi söz yerinə yetdi. Dediklərində ayrılıq olmadı".

13. Mən ağlar aşıqın dilindən de ki, "Ey eşqdən, vəfadən dəm vuran, mən xəlvət dünyasına qovuşdum, azad və şad oldum. Sən də gəl və gör, gecikmə, gözləyirəm, vaxtı itirmə.

14. Əgər sən də bu yola sadıqsənsə, səbr eyləmə, dünyanı tərk et. Gəl ürək arzumuza çatıb o yerdə yar olaq ki, orada yad yoxdur. Həmişəlik elə bir evdə olaq ki, oradan səda çıxmaz..."

15. Vəsiyyətini sona yetirdi və o qonaq şəfər yolunu tutdu. Mehriban yarını yad elədi və vüsal arzusu ilə canını tapşırtdı...

**LEYLİNİN VƏFATINDAN MƏCNUNUN
XƏBƏRDAR OLMASI VƏ BU DƏRDƏ
DÖZMƏYİB ÖLMƏSİ**

1. Kim, Zeydi-sitəmrəsideyi-zar
Ol vəqədən olub xəbərdar,
Filhal qılıb əziməti-rah,
Məcnuni-həzini etdi agah:
2. "Key şiyfteyi-şikəstətəle!
Əfsus ki, səyin oldu zayə!
İdbari-tilismin oldu batil,
Bu məşğələdən dəxi nə hasil?
Bazar pozuldu, yığ büsatın!
Bu silsilədən kəs irtibatın!
3. Leyli sənə verdi zindəgani,
Sən ol baqi, ol oldu fani!"
...Məcnun ki, xəbərdən oldu agah,
Suzi-cigərilə çəkdi bir ah.
Kim, gülğüləsin həm ol zamanda,
Cananı eşitdi ol cahanda.
Az qaldı ki, naləsilə dildar
Ol xabi-əcəldən ola bidar.
4. Bir ləhzə bülənd olub xüruşi.
Düşdü yerə, getdi əqlü huşi.
Çün gəldi özünə, qıldı nalə.
Yağdırdı xəzani üzrə jalə...
5. Düşdü yola, oldu Zeydə həmrəh,
Bir hal ilə kim, nəuzü billah.
Çün gördü məzari-gülüzarın,
Düşdüyü qucaqladı məzarın.
Köksünü qılıb ləhəd kimi çak,
Mərqəd kimi saçdı başına xak.
Qəbr üzrə axıtdı qanlı yaşın,
Ləl eylədi yaşı qəbri daşın.
6. Yer üzün edib sirişki məmlu,
Keçdi yerə ol sirişkdən su.
Oldu düri-əşki-biqərarı,
Qəbr içrə nigarının nisarı.

**LEYLİNİN VƏFATINDAN MƏCNUNUN
XƏBƏRDAR OLMASI VƏ BU DƏRDƏ
DÖZMƏYİB ÖLMƏSİ**

1. ...Çox zülmələr çəkmiş ağlar Zeyd bu hadisəni
biləndə dərhal yol tutub, Məcnun yazığa xəbər
çatdırdı:
2. "Ey xəstə, taleyi bədbəxt! Əfsus ki, səyin zay
oldu. Bəxtinin tilsimi pozuldu, daha bu işdən nə
çıxa bilər? Bazarın pozuldu, malını yığışdır və bu
zəncirdən qurtar.
3. Leyli dünyanı sənə tapşırı. Sən həmişəlik ol,
o, isə fənaya uğradı". Məcnuna bu xəbər çatanda
ciyərindən elə bir ah çəkdi ki, o dünyada sevgilisi
də bunu duydu. Az qaldı ki, bu nalədən dildarı o
dünyada əcəl yuxusundan oyansın.
4. Bir anda fəryadı göyə ucaldı, yerə yıxıldı, huşu
başından çıxdı. Elə ki, özünə gəldi, nalə çəkdi,
solğun üzünü göz yaşları ilə suvardı ...
5. Zeydlə bərabər yola düşdü. Elə bir gündəydi
ki, Allah göstərməsin. Elə ki, gülzarının məzarını
gördü, yıxılıb qəbri qucaqladı. Köksünü məzar
kimi qazıb, qəbir kimi üstünə torpaq ələdi.
Gözündən qanlı yaş axaraq qəbir daşını lələ
çevirdi.
6. Göz yaşları qəbrin torpağının üstünü doydurdu
və altını da suladı. Gözündən axan incilər
məzardakı nigarının üstünə şabaş kimi çiləndi.

7. Göz yaşını eylədi müxatəb:
 “Key tirə şəbi-fəraqə kövkəb!
 Çıxmaq sənə oldu indi vacib,
 Kim, oldu ol afitab qaib!
 Bir bürçi məqam tutmuş ol mah
 Kim, olmaz ona nəsim həmrəh.
 8. Sən durma əgər mürüvvətin var,
 Gir torpağa, istə onu zinhar!
 Gör qandadır ol düri-yeganə,
 Netmiş ona afəti-zəmanə!
 Pabus edibən yetir niyazım,
 Bildir bu təzərrö ilə razım:
 9. “Key şəm, nədir bu ictimabın?
 Mən bəxti siyahdən hicabın?
 Cami-meyi-qəm tutanda aləm,
 Həm sən içdin bu camı, mən həm.
 Məst etdi məgər səni bu badə,
 Kim, bəzmdə durmadın ziyadə?
 10. Həmrəhim idin bu yolda ey mah!
 Həmrəhi qoyub gedərmə həmrəh?
 Əflakə təfəxür eylə, ey xək!
 Kim, oldu rəfiqin ol düri-pək.
 Zülfünə müariz olma, ey mar!
 Kim, onda müqimdir dili-zar.
 11. Xalına təərrüz etmə, ey mur!
 Kim, bağlıdır onda cani-məhcur!
 Ey ömr, gəl indi başa sən həm
 Kim, çeşmimə tirə oldu aləm!
 Aləm xoş idi ki, var idi yar,
 Çün yar yox, olmasın nə kim var.
 12. Ey can, tənə-xəstəni vida et,
 Bu xəstə ilə, yetər, niza et!
 Müştəqinəm, ey əcəl, kərəm qıl,
 Dəfi-ələm ilə rəfi-qəm qıl!
 Qurtar məni iztirabi-qəmdən!
 Ver müjdə, vücudimə ədəmdən!
 13. Ayinəmi eylə jəngdən pak,
 Qıl pərdəyi-etibarımı çək!
 Rəf et, nə isə aradə hail,
 Eylə məni ol nigarə vasil!
 Təklifi-visal edər mənə yar,
 Bir xəlvətə kim, yoxdur əğyar.
 14. Mən getməmək eyləsəm xətədir,
 Səndən mənə bir mədəd rəvadır.
 Billah, məbədimdə qılma ehmal
 Kim, bəxtimə üz veribdir iqbal!
 15. Ya Rəb, mənə cismü can gərəkməz.
 Cananımsız cahan gərəkməz!
 Minbəd zəlilü xar qılma,
 Sərgəştəyi-ruzigar qılma!”

7. Göz yaşına xitabən dedi: “Ey qara ayrılıq gecəsinin ulduzu! İndi sənin çıxmağın vacibdir! Çünki o günəş yox oldu! O ay elə bir bürçün küncündə məqam tutub ki, ona küləklər belə çatmaz.
 8. Əgər insafın varsa, sən də dayanma. Gir torpağa, onu xəbər al! Gör haradadır o yeganə inci? Zamanın odu ona nə edib?! Onun ayağını öp, arzumu, yalvarışımı yetir:
 9. Ey şəm, bu qaçmağın nədir? Mən bəxtiqaradan gizlənməyin nədir? Aləm bizə qəm şərabının camını tutanda bu camdan həm mən içdim, həm sən. Bu badədən məstmi olub məclisi tərk etdin?
 10. Yoldaşım idin bu yolda, ey mah! Heç yoldaş da yoldaşını qoyub gedərmə? Ey torpaq, göylərin qarşısında fəxr elə! O pak dürr sənin dostun olub! Zülfünün rəqibi olma, ey ilan, axı o saçların içində inləyən ürəyim var!
 11. Xalına toxunma ey qarışqa, çünki hicranlı canım ona bağlıdır. Ey ömrüm, daha başa gəl, axı dünya gözümdə qaraldı. Nə qədər ki, yar var idi, aləm mənə xoş idi. Yar yoxdursa, var olanlar da yox olsun.
 12. Ey canım, xəstə bədənime vida et, bəsdir, bu xəstə bədəni tərk elə. Yolunu gözləyirəm əcəl, insafın olsun! Ələmimə və qəməmə son qoy! Məni bu qəm iztirabından qurtar! Vücuduma yoxluq dünyasından müjdə ver!
 13. Güzgümün pasını sil! Etibar pərdəmi parçala, arada nə varsa yox et, məni nigarıma yetir! Yarım mənə vüsəl təklif eləyir, elə bir xəlvətə ki, orada yadlar yoxdur!
 14. Səndən mənə kömək rəvadır. Mən getməsəm, böyük xətədir. Allah eşqinə, köməyində ləngimə, çünki bəxtimə səadət üz verib.
 15. Ya Rəb, mənə nə cism, nə də can gərəkdir. Cananımsız cahan mənə gərək deyil! Bundan sonra da məni zəlil və xar etmə. Fələyin sərsəmi eləmə”.

ƏHVALATIN TAMAMLANMASI

1. Çün razi-dərunin etdi təqdir,
Rəyinə müvafiq oldu təqdir!
İmdad qılıb inayəti-həq,
Qıldı onu məqsədinə mülhəq.
Gül dərdi hədiqeyi-əməldən,
Mey içdi sürahi-yi-əcəldən,
2. Qəbrini qucaqladı nigarın,
Can sədqəsi etdi ol məzarın.
“Leyli” – dedi verdi canı-şirin
Ol aşiqi-biqərarü miskin.
3. ... Çün gördü bu halı Zeydi-ğəmnak,
Əfğan qılıb etdi yaxasın çak,
Fəryad ilə qıldı növhə bünyad,
Övci-fələkə yetirdi fəryad.
Zar ağladı öylə kim, həm ol dəm
Ahı oduna yığıldı aləm.
4. El cəm olub etdilər nəzarə,
Məcnuni-siyahruzigarə.
Qəbr üstünə gördülər yıxılmış,
Cananəyə can nisar qılmış.
Əhvalına ağlayıb sərəsər,
Dəfn etməyin etdilər müqərrər.
5. Güsl eyləyibən tən-nizarın,
Dildarının açdılar məzarın,
Qoydular onu həm ol məzarə,
Ğəmnak yetişdi ğəmgüsarə.
Ruh oldu fələkdə ruhə həmrəz,
Tən oldu tən ilə yerdə dəmsəz.
Rəf oldu təəllüqati-hail,
Mətlubuna talib oldu vasil
6. Bir bəzm iki şahə məhfıl oldu,
Bir bürc iki mahə mənzil oldu.
Qəbr üstünə qoydular nişanə,
Fəş oldu bu macərə cahanə.

ƏHVALATIN TAMAMLANMASI

1. Ürəyindəki sirləri deyəndən sonra tale onun arzusuna müvafiq əməl elədi. Haqqın köməyi və yardımını onu məqsədinə yetirdi. Əməl bağçasından gül dərdi, əcəl qədəhindən meyvə içdi.
2. Nigarının məzarını qucaqlayıb canını ona qurban elədi. Zavallı və səbirsiz aşiq “Leyli” deyərək öz şirin canını verdi.
3. Dərdli Zeyd bu halı görəndə yaxasını yırtıb, fəryad qopardı, növhə dedi, səsinə göylərin zirvəsinə ucaldı. Elə zar-zar ağladı ki, bütün aləm ahının oduna topladı.
4. Bütün el cəm olub Məcnun bəxti qaranı qəbir üstünə yığılıb canını sevgilisinə qurban vermiş gördü. Onun halına ağlaya-ağlaya dəfn etmək qərarına gəldilər.
5. Zəif bədənini yuyub qüsl verdilər, nigarının məzarını açıb onu da həmin qəbrə qoydular. Nəhayət, dərdli dərdlisinə yetişdi. Ruh göylərdə ruhla görüşdü, bədən yerdə bədənə qovuşdu. Bütün çətinliklər yox oldu. İstəkli istəyinə çatdı.
6. Bir məclisə iki şah qonaq oldu. Bir bürc iki aya mənzil oldu. Qəbrin üstünə nişan qoyuldu və bu əfsanə bütün dünyaya yayıldı.

N. Rzanın “Məhəmməd Füzuli “Leyli və Məcnun” (bədi nəsrlə şərh) kitabı əsasında